

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Jan TRUNEČKA

**Vývoj preferencí komunistických politických stran v evropských zemích
bývalého východního bloku**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, PhD.

Olomouc 2016

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Jan Trunečka (D13878)
- Studijní obor:** Učitelství geografie pro SŠ (kombinace SV-Z)
- Název práce:** Vývoj preferencí komunistických politických stran v evropských zemích bývalého východního bloku
- Title of thesis:** Development of preferences of the communist political parties in European countries of the former Eastern Bloc
- Vedoucí práce:** RNDr. Miloš Fňukal, PhD.
- Rozsah práce:** 79 stran
- Abstrakt:** Tato práce analyzuje prostorové a časové změny volební podpory politických stran, které se svou ideologií či názvem hlásí ke komunismu, a to v evropských zemích bývalého východního bloku po jeho rozpadu.
- Klíčová slova:** komunistická strana, volební podpora, východní blok
- Abstract:** The thesis analyzes the spatial and temporal changes of electoral support for political parties, which adhere by their ideology or by their name to communism, in the European countries of the former Eastern Bloc after its collapse.
- Keywords:** communist party, electoral support, Eastern Bloc

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně (pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, PhD.) s použitím literatury uvedené v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 2. 4. 2016

podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval RNDr. Miloši Fňukalovi, PhD. za neocenitelné rady při zpracování této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan TRUNEČKA**
Osobní číslo: **D13878**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Geografie**
Název tématu: **Vývoj preferencí komunistických politických stran
v evropských zemích bývalého východního bloku**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce zmapuje a porovná prostorové a časové změny podpory komunistických stran v evropských zemích bývalého východního bloku po roce 1990 (s výjimkou Ruska). Teoretická část práce se zaměří na procesy politické transformace a na změny, které během nich prodělaly bývalé vládní komunistické strany, dále na možnosti srovnání volebních výsledků a míry územní koncentrace volební podpory, v praktické části pak autor podrobněji analyzuje situaci v jednotlivých zemích, přičemž bude věnovat pozornost jednak nástupcům bývalých vládních komunistických stran, jednak novým stranám, které se názvem nebo ideologií ke komunismu hlásí.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **2. června 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 2. června 2015

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- Balík, S. et al. *Komunistické strany v postsovětských stranicko-politických soustavách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita 2000. 152 s. Studie; sv. č. 13. ISBN 80-210-2353-8.
- Dolejš, J.: *Levice mezi minulostí a budoucností*. V Praze: Svoboda Servis 2010. 159 s. ISBN 978-80-86320-67-0.
- Gill, G.: *The Collapse of a Single-Party System: the Disintegration of the Communist Party of the Soviet Union*, Cambridge, Cambridge University Press 1994.
- Holzer, J.: *Komunistické strany v postsovětských stranicko-politických soustavách*, Brno, MPÚ 2000.
- Ishiyama, J.: *The Sickle or the Rose? Previous Regime Types and the Evolution of the Ex-Communist Parties in Post-Communist Politics*, *Comparative Political Studies*, Vol 30 (1996), No 3, s. 299-330.
- Kitschelt, H.: *Formation of Party Cleavages in Post-communist Democracies, Theoretical Propositions, Party Politics*, 1995, n. 4, s. 447-472.
- Kotyk, V.: *Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica 2009. 277 s. ISBN 978-80-245-1512-0.
- Kunštát, D.: *Za rudou oponou: komunisté a jejich voliči [po roce 1989]*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 2013. 324 s. Studie; sv. 90. ISBN 978-80-7419-143-5.
- Vomlela, L.: *Svaz komunistů Srbska v procesu tranzice a dezintegrace Jugoslávie*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě 2013. 224 s. ISBN 978-80-7248-899-5.
- Vykoukal, J - Litera, B. - Tejchman, M.: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, Praha 2000, s. 700.
- Další tituly výběrové bibliografie budou vybrány v rámci předmětu KGG/BPGG2.

Seznam zkratk

BKP – Bulharská komunistická strana

BKP (M) – Bulharská komunistická strana - Marxisté

BKP (R) – Bulharská komunistická strana „Vlast“

BRP – Bulharská dělnická strana

BRSP – Bulharská dělnická socialistická strana

DKP – Německá komunistická strana

JUL – Jugoslávská levice

KP – Komunistická strana (*Srbsko*)

KPB – Komunistická strana Bulharska

KPBH – Komunistická strana Bosny a Hercegoviny

KPD – Komunistická strana Německa

KPM – Komunistická strana Makedonie

KPRS – Komunistická strana dělníků a rolníků

KPSH – Komunistická strana Albánie

KPSH 8 Nov. – Komunistická strana Albánie 8. listopad

KPU – Komunistická strana Ukrajiny

KPU (ob.) – Komunistická strana Ukrajiny (obnovená)

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KSS – Komunistická strana Slovenska

LSP – Socialistická strana Lotyšska

MLPD – Marxisticko-leninistická strana Německa

PCR – Komunistická reformní strana Moldavska

PCRM – Strana komunistů Moldavské republiky

PPP – Polská strana práce

PPSH – Albánská strana práce SPF – Socialistická lidová fronta

PPSHR – Reorganizovaná strana práce Albánie

PSR – Socialistická strana Rumunska

SKB – Svaz komunistů Bulharska

SKJ – KCG – Svaz komunistů Jugoslávie – Komunisté Černé Hory

SKM – Svaz komunistů Makedonie

SPS – Socialistická strana Srbska

SRP – Socialistická strana práce Chorvatska

STLS – Svaz Titových levicových sil

VZDOR – VZDOR – strana práce

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíle práce a pracovní hypotézy	12
3. Metody zpracování a použité zdroje	14
4. Komunistická ideologie – vývoj, znaky a proměny.....	19
5. Politická transformace střední a východní Evropy po roce 1989	23
6. Komunistické strany a jejich volební podpora ve státech střední a východní Evropy	26
6.1. Situace v jednotlivých státech	26
Albánie.....	26
Bělorusko	27
Bosna a Hercegovina	28
Bulharsko.....	29
Černá Hora.....	32
Česká republika	34
Estonsko.....	36
Chorvatsko	36
Kosovo.....	37
Litva.....	38
Lotyšsko.....	39
Maďarsko.....	41
Makedonie	43
Moldavsko	45
NDR.....	47
Polsko	49
Rumunsko	51
Slovensko.....	52
Slovinsko	54
Srbsko	54
Ukrajina	56
6.2. Srovnání	59
7. Závěr	67
8. Summary	69
9. Seznam zdrojů a použité literatury	71

1. Úvod

Jednou z nejvýznačnějších událostí 20. století, které přetvořily tvář nemalé části světa, byl příklon ke komunistické ideologii, která prostřednictvím vlád dominovala v zemích bývalého SSSR včetně jeho satelitních států, části Asie, ale například i v Americe (Kuba). Komunismus (či chceme-li socialismus, který byl míněn jako jakýsi ideologický předstupeň) však významně ovlivnil i Evropu, převážně její východní část, kde měl po desetiletí hlavní slovo. I v zemích vzešlých z bývalého Československa tvoří komunistická éra více než 40 let jejich nedlouhé moderní historie, tedy značný podíl jejich existence.

Právě komunismus (a další proudy z něj vycházející) a jeho ztělesnění v podobě komunistických stran včetně jejich proměn je předmětem této práce, jelikož je z autorova hlediska zajímavé sledovat pokračování této ideologie i poté, co se komunistická ideologie ve většině evropských zemí stáhla do ústraní a nedominovala již východoevropské politické scéně.

Zkoumání pak podrobíme právě evropské země, které byly důsledky komunistického režimu přímo zasaženy, tedy země tzv. východního bloku.

Přeci jen musela ideologie, která byla součástí každodenního života většiny obyvatel východní a střední Evropy prakticky již od druhé světové války, v této společnosti zanechat určité stopy a vzorce chování, které se budou projevovat i poté, co sama ideologie ustoupí. Jak se k pokračovatelům této ideologie postaví společnost dříve žijící v područí komunistického režimu v době, kdy je jí umožněno volit i jiné cesty? Jak hluboce stačil komunismus zakořenit? Kde více, kde méně a proč? Právě to jsou zásadní otázky, které jsou zároveň důvodem toho, proč se autor rozhodl vybrat si zpracování zadaného tématu.

2. Cíle práce a pracovní hypotézy

Hlavním cílem této kvalifikační práce je zjistit, jak silné je postavení politických stran otevřeně se hlásících ke komunistické ideologii v evropských zemích, které byly ve druhé polovině 20. století součástí tzv. východního bloku a celá desetiletí se snažily přetvořit ekonomiku i společnost podle ideologie nejvýznamnější komunistické bašty druhé poloviny 20. století – Svazu sovětských socialistických republik. Do výzkumu jsou zahrnuty i evropské nástupnické státy Sovětského svazu (včetně některých zemí, které nejsou mezinárodně uznány) s výjimkou Ruska. V případě bývalé Německé demokratické republiky bude do výzkumu zahrnut soubor šesti „východních“ zemí Německa včetně území dřívějšího Západního Berlína, které součástí NDR nebylo.

K naplnění tohoto cíle jsme přistoupili prostřednictvím zkoumání volební podpory komunistických stran na výše zmíněném území, a to za období, které je vymezeno pádem komunistických režimů ve zkoumaných zemích a rokem konání posledních parlamentních voleb v daném státě.

Dílčím cílem pak bude vzájemné porovnání volební podpory jednotlivých komunistických stran v rámci jednotlivých států, ale i porovnání států na základě volební úspěšnosti komunistických politických uskupení všeobecně.

V práci se pokusíme zdůvodnit podobný či naopak rozdílný vývoj v různých východoevropských makroregionech (Pobaltí, státy bývalé Jugoslávie, státy Visegrádské čtyřky apod.).

Mezi další dílčí cíle této práce patří porovnání vybraných dílčích proudů komunistického hnutí (například trockismus či maoismus) a přiblížení geneze těchto ideologií.

Dále pak stručně charakterizujeme období transformace ve vybraných státech a zmíníme i některé politické strategie, dle kterých se někdejší vládní komunistické strany během procesu transformace chovaly.

V poslední řadě se pokusíme výsledky zkoumání názorně vizualizovat, prostřednictvím grafů a mapových schémat.

V rámci tohoto výzkumu, lze definovat několik hypotéz:

1. Očekáváme v čase klesající podporu komunistických politických subjektů. Toto očekávání vychází z předpokladu, že voličská základna komunistických stran sestává ze dvou skupin: první je početně menší, avšak stabilní skupina mladých levicově

smýšlejících voličů, druhou je pak větší, avšak postupně vymírající generace voličů v seniorském věku, což by mělo mít zásadní vliv na celkovou volební podporu komunistických stran.

2. Lze předpokládat, že podpora komunistických stran ve státech, které vystoupily ze sféry vlivu SSSR již před rokem 1989, rozumějme tedy státy, které nikdy nebyly členy Varšavské smlouvy (Socialistická federativní republika Jugoslávie) či jimi byly jen dočasně (Albánie), bude výrazně nižší, než v ostatních zkoumaných státech.
3. Specifickou situaci očekáváme i v zemích, které byly dříve přímou součástí SSSR, protože jejich ovlivnění komunistickou ideologií bylo hlubší, resp. delší, na druhou stranu v nich ale může být častěji komunismus ztotožňován s ruským nacionalismem nebo imperialismem. Lze proto předpokládat výchyly od průměru charakterizované jak výrazně vyšší podporou komunistických stran (například na Ukrajině), tak jejich úplným zákazem (v Pobaltí).
4. Dále předpokládáme zcela rozdílný vývoj ve spolkových státech vzešlých z bývalé Německé demokratické republiky, které jsou nyní součástí jednoho z ekonomicky nejvíce prosperujících států Evropy – Německa.

3. Metody zpracování a použité zdroje

Tato kapitola blíže objasní metody a zdroje dat, z nichž práce vychází, ale také zdůvodní a blíže specifikuje výběr objektů našeho zkoumání. Hlavními zkoumanými předměty této práce jsou komunistická politická uskupení a jejich volební podpora. Tím se tedy ocitáme před problémem, jakým způsobem vymezit, které politické subjekty je možno označit za komunistické a které nikoli. V praxi totiž existuje jen velmi úzká a v mnohých případech téměř nezatelná ideologická hranice například mezi stranami komunistickými a socialistickými.

Pro účely této práce tak bylo definováno několik kritérií, dle kterých jsme určovali, zda se budeme daným politickým uskupením blíže zabývat a zahrneme je tak do našeho výčtu. O komunistickém politickém subjektu se v této práci hovoří, pokud splňuje alespoň jedno z následujících kritérií:

1. ve svém názvu se sám označuje za subjekt komunistický (například Komunistická strana Moldavska, Svaz komunistů Makedonie ap.),
2. ve svém programu se výslovně hlásí k marxismu a současně (nebo výlučně) ke komunistické ideologii, leninismu, stalinismu, maoismu, eurokomunismu či trockismu,
3. zúčastnil se Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran, jednoho z nejširších mezinárodních komunistických setkání současnosti.

Pakliže daný politický subjekt prošel výše zmíněným „sítem“, bylo dále zjišťováno, zda kandidoval v alespoň jedné parlamentních volbách.

Pokud ano, byl subjekt zahrnut do hlubší analýzy, tj. jeho volební podpora byla graficky znázorněna a subjekt samotný považován za element, jehož volební podpora vypovídá o volebních preferencích pro komunistické strany v dané zemi. Pokud nikoli, byl tento subjekt stručně popsán, ale více jsme se jím nezabývali.

Všechna uskupení vyhovující kritériím 1., 2. nebo 3. jsou pak dále v textu označována jako „komunistická“, není-li výslovně řečeno jinak (jako v případě některých čistě trockistických uskupení, například česká „Socialistická Alternativa Budoucnost“, která mají ve svém programu striktně zakotven právě a pouze trockismus, nicméně i ta jsme podrobili zkoumání).

Řešeným parametrem pak byla volební podpora takovýchto stran. Použitá metodika přirozeně vede k určitému zkreslení, protože může opomenout dva typy komunistických subjektů:

jednak stany a hnutí, která nejsou v dané zemi registrována (o registraci často vůbec neusilují hnutí spjatá s anarchismem nebo trockismem) a voleb se proto účastnit nemohou, jednak strany, které sice formální registraci mají, ale voleb se účastní jen nepravidelně, nebo vůbec.

Volební podpora byla zjišťována z mnoha zdrojů, jejichž seznam je uveden na konci této kapitoly. U stran, které kandidovaly v rámci koalic, je tato skutečnost zaznamenána zkratkou „koal.“ v závorce, přičemž je v těchto případech celá koalice považována za komunistickou. Kandidatura v rámci koalic významně ovlivňuje námi analyzovaná data a je důležité ji mít na zřeteli, avšak na tuto skutečnost je vždy v textu práce upozorněno.

Výzkum volební podpory jsme omezili pouze na parlamentní volby (zejména z toho důvodu, že nás zajímala právě státní nikoli lokální či mezinárodní úroveň). Jsou-li tedy v textu uvedeny například „volby 2014“, jsou tím automaticky myšleny volby parlamentní, není-li výslovně napsáno jinak. Pokud má však daný stát parlament dvoukomorový, řešili jsme volební výsledky pouze do jeho dolní komory. Je-li volba vícekolová, byly analyzovány výsledky kola prvního.

V případě Srbska, Černé Hory a Kosova jsme před jejich rozdělením podrobili zkoumání volební výsledky do republikových parlamentů, nikoli do parlamentu federálního. Do výzkumu bylo zařazeno i mezinárodně neuznávané Podněstří, které však má již od roku 1990 svůj vlastní parlament, v jeho případě však nejsou dostupná přesná data o zisku hlasů, pouze o počtu získaných mandátů. Obdobná situace je v Bělorusku, proto v něm byla stejně jako v Podněstří popsána politická situace a postavení komunistických stran, nicméně tyto státy již nebyly zahrnuty do dalších analýz. Specifický postup byl zvolen také v případě bývalé NDR, kde jsme zkoumali kumulativní výsledky voleb Bundestagu za spolkové země v minulosti náležející NDR (Braniborsko, Durynsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko). Berlín, jehož východní část v minulosti k NDR taktéž náležela, byl zahrnut celý. Všechny hlasy odevzdané komunistickým stranám ve výše zmíněných zemích pak byly sumarizovány, stejně tak jako celkový počet volebních hlasů v daných zemích, a ze zjištěných dat byla vypočítána procentuální volební podpora. Právě takto zjištěná data jsou uváděna jako volební podpora komunistických stran v zemích bývalé NDR.

Pro výzkum byl dále definován prostor, který je vymezen evropským územím, které spadalo do tzv. Východního bloku. Jedná se jak o bývalé země SSSR, tedy Bělorusko, Moldavsko, Ukrajinu, Estonsko, Litvu a Lotyšsko, dále pak členy Varšavské smlouvy, tj. Bulharsko, Českou republiku, Maďarsko, východní část Německa (státy bývalé NDR), Polsko, Rumunsko a Slovensko, ale i Albánii, která svého času taktéž byla součástí Varšavské

smlouvy. Navíc byly zahrnuty i státy bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie, třebaže mnohdy nejsou považovány za země východního bloku. Nicméně i zde vládly komunistické strany v období shodném s obdobím vlád komunistických stran v zemích východního bloku, a tak je pro účely této práce do tohoto seskupení států zahrneme taktéž. Jde tedy o následující státy: Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko, Kosovo, Makedonie, Slovinsko a Srbsko. Do výzkumu nakonec nebylo zahrnuto Rusko, jehož značná část se rozléhá mimo evropský kontinent.

Časově jsme se pak omezili na období, které je vymezeno rozpadem východního bloku, který nastal v letech 1989–1990, a koncem března 2016. Období našeho zájmu je tedy vytyčeno prvními svobodnými multipartijními volbami v nichž již nefigurovaly původní vládní komunistické strany (přestože v nich v některých případech de facto figurovaly, avšak již jen jako strany transformované) až současností, tedy de facto posledními parlamentními volbami v dané zemi konanými k 1. 4. 2016.

Dále již následuje seznam zemí se zdroji dat, z nichž se vycházelo při zkoumání volební podpory.

stát	zdroj
Albánie	<i>IFES</i> . Dostupné z: http://www.electionguide.org/ <i>KQZ</i> . Dostupné z: http://www.cec.org.al/sq-al/ Nohlen, Stöver (2010)
Bělorusko	<i>IPU</i> .. Dostupné z: http://www.ipu.org/ Nohlen, Stöver (2010)
Bosna a Hercegovina	<i>Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine</i> . Dostupné z: http://www.izbori.ba/ Nohlen, Stöver (2010)
Bulharsko	Nohlen, Stöver (2010) <i>National Assembly of the Republic of Bulgaria</i> . Dostupné z: http://www.parliament.bg/ <i>Централната избирателна комисија</i> . Dostupné z: http://pi2005.cik.bg/

Černá Hora	<i>Državna izborna komisija Crne Gore. Dostupné z:</i> <i>http://www.dik.co.me/</i> <i>IFES. Dostupné z: http://www.electionguide.org/</i> Nohlen, Stöver (2010)
Česká republika	<i>Český statistický úřad. Dostupné z: http://volby.cz/</i>
Estonsko	<i>Vabariigi Valimiskomisjon. Dostupné z: http://vvk.ee/</i> Nohlen, Stöver (2010)
Chorvatsko	<i>Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske. Dostupné z:</i> <i>http://www.izbori.hr/ws/index.html</i> Nohlen, Stöver (2010)
Kosovo	<i>KQZ. Dostupné z: http://www.kqz-ks.org/ a</i> <i>http://www.kqz-</i> <i>ks.org/Uploads/Documents/Rezultatet%20sipas%20Subjeketeve%20-%2020140526%20Party%20Results%20-%20Kosovo%20Level_jywcwsfyts.pdf</i>
Litva	<i>NSD. Dostupné z: http://eed.nsd.uib.no/</i> <i>Lietuvos respublikos vyriausioji rinkimu komisija, Dostupné z:</i> <i>http://www.vrk.lt/</i> Nohlen, Stöver (2010)
Lotyšsko	<i>Centrālā vēlēšanu komisija. Dostupné z: https://www.cvk.lv/</i> Nohlen, Stöver (2010)
Maďarsko	<i>Nemzeti Választási Iroda. Dostupné z: http://valasztas.hu/</i> Nohlen, Stöver (2010)
Makedonie	Nohlen, Stöver (2010) <i>IBOTE. Dostupné z: http://rezultati.sec.mk/</i>
Moldavsko	<i>Asociația pentru Democrație Participativă "ADEPT". Dostupné z:</i> <i>http://www.e-democracy.md/adept/</i> <i>Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova. Dostupné z:</i> <i>http://www.cec.md/</i> Nohlen, Stöver (2010)
NDR	<i>Der Bundeswahlleiter. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/</i>
Polsko	Nohlen, Stöver (2010) <i>Pánstwowa Komisja Wyborcza. Dostupné z: http://pkw.gov.pl/</i>

Rumunsko	<i>Biroul Electoral Central</i> . Dostupné z: http://www.bec2009p.ro/ a http://www.bec2014.ro/ Nohlen, Stöver (2010)
Slovensko	<i>Štatistický úrad SR</i> . Dostupné z: https://www.statistics.sk/ , <i>Volby do Národnej rady SR 2016</i> . Dostupné z: https://volbysr.sk/sk/
Slovinsko	<i>Državna volilna komisija</i> . Dostupné z: http://www.dvk-rs.si/ a http://volitve.gov.si/ <i>European election database</i> . Dostupné z: http://eed.nsd.uib.no/
Srbsko	<i>Republički zavod za statistiku Srbije</i> . Dostupné z: http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G1991/pdf/G19916001.pdf <i>RTS</i> . Dostupné z: http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2537/izbori-2016/2232290/hronologija-parlamentarnih-izbora-u-srbiji.html <i>Републичка изборна комисија</i> . Dostupné z: http://www.rik.parlament.gov.rs/
Ukrajina	Nohlen, Stöver (2010) <i>Центральна виборча комісія</i> . Dostupné z: http://www.cvk.gov.ua/

4. Komunistická ideologie – vývoj, znaky a proměny

Komunismus je zpravidla definován jako idea společnosti založené na principu kolektivismu a společného majetku. Jeho ideál sahá až do antiky k Platónovi, přes tzv. utopický komunismus francouzských racionalistů Mesliera, Morellyho a Nablyho až k marxistickému komunismu 19. století. Podle Marxe je komunismus „nejvyšší fází komunistické společensko-ekonomické formace“, založené na společenském vlastnictví výrobních prostředků, společnost, která má nepolitický charakter a jejímž cílem je „všestranný rozvoj každého člověka“.¹

Adjektivum „komunistický“ se pak vztahuje na jednotlivce nebo stranu, přiklánějící se k Marxovu historickému materialismu a mající tedy jako vzdálený cíl přechod ke komunismu.

Historický materialismus je pak popsán jako marxistické pojetí dějin z hlediska dialektického materialismu (což je název pro soustavu Marxe a jeho následovníků, považujících vesmír za celek výlučně hmotný a dynamický a hlásající vzájemnost působení jevů). Historický materialismus klade na první místo v lidském životě lidský faktor, a proto tvrdí, že dějiny jsou prostoupeny třídním bojem a společenské třídy samy vyplývají z ekonomických vztahů mezi lidmi.²

Marxismus je Marxovo a Engelsovo učení, které se stalo ideologickým základem komunistických stran. Odvíjí se z filosofie Hegelovy, ale zatímco pro Hegela je základním principem dějin dialektický rozvoj myšlení (teze, antiteze, syntéza), v marxismu je tímto principem dialektický rozvoj společnosti (odtud pojmy dialektického a historického materialismu, viz níže).³

Rozpor mezi rychlým rozvojem výrobních prostředků, technologie a vědy s následným růstem produktivity práce a setrvačnou tendencí výrobních vztahů (mezi zaměstnavatelem a jím vykořisťovaným zaměstnancem), přičemž masa nezaměstnaných stlačuje mzdy na minimum, vede podle přívrženců tohoto učení k revoluci a ke změně výrobních vztahů, kdy se k vlastnictví výrobních prostředků dostává proletariát. Po etapě diktatury proletariátu následuje společnost bez vykořisťování a bez tříd a plánovité řízení společenského vývoje.⁴

¹ Tóth (1991)

² Durozoi, Roussel (1994)

³ Čermák (2010)

⁴ Tamtéž.

Revizionismus je reformní směr, který požaduje revizi marxismu, odmítá revoluci a řešení vidí v reformách kapitalistického systému, zlepšujících postavení proletariátu.⁵ Revizionismus se uplatňoval od 90. let 19. století a způsobil rozštěpení dělnických, socialistických a sociálně demokratických stran i dělnických odborů na křídla z pohledu komunistů revizionistická (sociálně demokratická) a revoluční (komunistická).⁶

Dříve, než se marxismus mohl stát ideologickým základem komunistických stran, zakládaných až během a po skončení první světové války, byl marxismus ideologií často dominantních radikálních křídel sociálně demokratických stran, zakládaných zhruba o padesát let dříve. Komunistické strany v západní a střední Evropě se pak vyvinuly z těchto radikálních křídel sociálně demokratických stran.

Stalinismus je politická ideologie a politický systém vedení komunistických stran a států uplatňovaný J. V. Stalinem a jeho následovníky, založený na krajní represi, na diktátorském režimu osobní moci, na potlačení demokracie a občanských a lidských svobod stranickým a státním byrokratickým aparátem požívajícím zvláštních výsad, na direktivním řízení hospodářství a všech dalších sfér totalitní společnosti.⁷

Trockismus je marxistická varianta rozvinutá L. D. Trockým (1879–1940), založená na teorii permanentní revoluce.⁸ Trockij předvídal konflikt zájmů mezi proletariátem a rolnictvem v důsledku internacionalizace a kolektivizace, což byly procesy, které se v mnoha bodech nekryly. Řešení viděl v permanentní mezinárodní revoluci. Jeho kritika teze o budování socialismu v jedné zemi a kritika byrokratizace vedla k jeho rozkolu se Stalinem.⁹

Maoismus představuje krajně militantní směr v komunistickém hnutí, nazývaný podle Mao Ce-tunga, dlouholetého předsedy ÚV Komunistické strany Číny. Maoismus do sebe absorboval Stalinovu interpretaci marxismu, mnohé prvky čínského feudálního a novodobého nacionalistického politického a filozofického myšlení. Absolutizuje úlohu politiky nad ostatními stránkami společenského života. V politice zdůrazňuje úlohu subjektivního činitele, politický systém redukuje na roli vůdce. Absolutizuje roli násilí v politice a vyžaduje tvrdý centralismus. Maoismus na mezinárodním poli odmítal mírové soužití dvou bloků a byl rovněž spjat se snahou Číny o hegemonii v rozvojovém světě.¹⁰

⁵ Kraus (2006)

⁶ Čermák (2010)

⁷ Kraus (2006)

⁸ Čermák (2010)

⁹ Durozoi, Roussel (1994)

¹⁰ Tóth (1991)

Eurokomunismus vznikl 70. let jako směr v komunistickém hnutí západní Evropy, který kritizoval nedostatečnou destalinizaci v zemích Varšavské smlouvy. Eurokomunisté odmítli koncepci diktatury proletariátu, tehdejší politický model východoevropských států a jejich snahu považovat sovětské zkušenosti za všeobecné. Kritizovali tyto státy, že v oblasti lidských práv se jen formálně připojily k helsinskému procesu. Zdůrazňovali vlastní národní cestu vývoje společnosti. Jsou stoupenci postupných reforem demokratickou cestou, pluralitního politického systému a odideologizovaného státu. Hlavním průkopníkem eurokomunismu se stala Italská komunistická strana v čele s E. Berlingem, opírající se o teoretické dědictví A. Gramsciho. Vznik eurokomunistické koncepce prohloubil rozdíly mezi ortodoxními a reformními komunisty.¹¹

V letech po skončení druhé světové války (1945) došlo celosvětově k posilování a rozšiřování vlivu a moci komunismu, což souviselo s vítězstvím vojenské koalice Sovětského svazu, Spojených států amerických a Velké Británie nad Německem a Japonskem. Sovětská armáda, jejíž velitelé byli úzce spjati s komunistickou stranou, přes značné ztráty nakonec prokázala sílu a byla úspěšná. Navíc komunisté v Německem a Japonskem okupovaných zemích (Francii, Itálii, Jugoslávii, Československu, Číně) byli významnou součástí – někdy i páteří – odboje a utrpěli značné ztráty na životech. To všechno se promítlo do úspěchu komunistů v poválečných volbách, do vzniku prosovětských režimů v zemích střední a východní Evropy a do rozšíření komunistického vlivu v zemích Asie, Afriky a Latinské Ameriky.¹²

Vnímání komunismu veřejností bylo vážně poškozeno, když roku 1956 došlo v Sovětském svazu k odhalení zločinného počínání komunistů v době Stalinovy vlády. V rámci inscenovaných politických procesů, konaných v Sovětském svazu i v ostatních zemích sovětského bloku, byli tehdy vězněni i popraveni skuteční nebo domnělí odpůrci, včetně vysokých stranických činitelů.¹³

Od 70. let 20. století dochází globálně k postupnému a stálému oslabování vlivu komunismu. Příčiny lze spatřovat v neúspěchu komunistických zemí v ekonomické soutěži s kapitalistickými zeměmi Západu, v oklešťování demokracie a v perzekuci opozičních sil v komunistických zemích. Renomé Sovětského svazu a komunismu významně poškodila vojenská invaze do Československa v roce 1968, silové potlačení tamější demokratizace a popření státní suverenity. Příčinou nejvýznamnější pak byly nepochybně revoluční změny

¹¹ Tamtéž.

¹² Vykoukal (2000)

¹³ Tamtéž.

v zemích střední a východní Evropy v letech 1989–1992, které znamenaly pád komunistických režimů.¹⁴

¹⁴ Pullmann (2011)

5. Politická transformace střední a východní Evropy po roce 1989

Za nejdůležitější událost evropských dějin druhé poloviny 20. století lze pokládat změny, ke kterým došlo v letech 1989 až 1992 v zemích střední a východní Evropy: demokratizace politiky, liberalizace ekonomiky, rozpad východního bloku, rozpad SSSR, rozpad Jugoslávie, pád Berlínské zdi a znovusjednocení Německa. Tyto změny měly své příčiny – byly důsledkem událostí předcházejících, z nichž za nejvýznamnější považujeme mezníky zmíněné v následujících odstavcích.

Jednak to byla v roce 1975 v Helsinkách konaná Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, která se za účasti všech evropských zemí společně s USA a Kanadou dohodla na zásadách spolupráce v ekonomice, vědě a technice, svrchovanosti, územní celistvosti, zdržení se použití síly a hrozby silou, sebeurčení, respektování lidských práv a svobody smýšlení, přesvědčení a náboženství. Signatáři se dohodli na pokračování procesu formou následných schůzek s kontrolou plnění. V Československu pak vzniklo disidentské hnutí Charta 77 v důsledku toho, že vláda přijala, ale nedodržovala zmíněné lidsko-právní závazky.¹⁵

Dále události v Polsku: roku 1978 byl zvolen polský kardinál Karol Wojtyła papežem Janem Pavlem II., což posílilo autoritu polské katolické církve v její roli zprostředkovatele v úsilí o dohodu mezi vládou a opozičními silami. V roce 1980 byla v Polsku založena nezávislá odborová organizace Solidarność s předsedou Lechem Wałęsą, v prosinci 1981 bylo v Polsku vyhlášeno stanné právo a oponenti vlády byli uvězněni. V roce 1986 pak byla vyhlášena všeobecná amnestie.¹⁶

V neposlední řadě pak události v Sovětském svazu: v roce 1985 se stal vůdcem komunistické strany Michail Gorbačov, který zahájil rozsáhlé politické a ekonomické reformy, jejichž cílem bylo zvýšení životní úrovně, uvolnění cenzury, propuštění disidentů, rozšíření vztahů a obchodu se Západem, snížení kontroly KSSS nad státními orgány a v roce 1988 dokonce opuštění tzv. Brežněvovy doktríny, která doposud umožňovala zasahování SSSR do dění v satelitních zemích.¹⁷

Bohatý sled událostí let 1989–1992 začal v Polsku v dubnu 1989 rozhovory mezi zástupci vlády a opozice jako rovnoprávními partnery, které vyústily v dohodu o konání částečně svobodných parlamentních voleb v červnu 1989: soutěžilo se o 35 % křesel v 460členném Sejmu a o všechna křesla ve stočlenném Senátu. Všechno, co bylo ve hře, získala dříve

¹⁵ Vykoukal (2000)

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Pullmann (2011)

nelegální opozice. Rozsudek byl jasně vysloven a premiérem se stal Tadeusz Mazowiecki, zástupce hnutí Solidarność.¹⁸

V letech 1989–1992 došlo v zemích střední a východní Evropy, které byly doposud začleněny do východního bloku, k dalekosáhlým změnám. Tyto změny se vyznačovaly dominovým efektem a měly více či méně revoluční charakter. Jednalo se o reformy, které zasáhly všechny oblasti společenského života: politickou, sociální, ekonomickou i kulturní. Především to byla politická transformace charakterizovaná obnovou demokratických institucí, diskreditací komunismu, propadem dosud vládnoucích komunistických (i jinak se nazývajících ale komunismus vyznávajících) stran a jejich transformací převážně ve strany sociálně demokratického typu, oživením nacionalismu a následným rozpadem mnohých vícenárodních států včetně tehdejšího Československa. Transformace zahrnovala také ústavní změny, které rušily postavení komunistické strany jako vedoucí síly společnosti. Nejdůležitější bylo tehdy zrušení cenzury ve sdělovacích prostředcích, obnovení politického pluralismu, legalizace opozičních hnutí, obnova nebo založení demokratických stran a uzákonění a uplatnění institutu svobodných voleb.¹⁹

Výrazným rysem tehdejšího politického života byla výše zmíněná transformace doposud vládnoucích komunistických stran ve strany sociálně demokratického zaměření. Až na výjimky, mezi něž patří čeští komunisté, se jasná většina členů v té době rozpouštěných komunistických stran stala členy nově zakládaných (nebo obnovovaných) sociálně demokraticky profilovaných stran, což znamenalo jejich ideologickou rozlukou s tezemi revoluce, diktatury proletariátu, avantgardy společnosti apod. a příklon k reformismu, parlamentarismu, konstruktivismu. Jak vyplývá z výše uvedených údajů, tyto strany byly v některých letech volebně velmi úspěšné a například v Polsku, Maďarsku, na Slovensku i v mnoha dalších státech bývalého východního bloku se staly dokonce součástí vládních koalic. Pouze pro menšinu členů zmíněných zanikajících komunistických stran byl vstup do strany sociálně demokratického typu nepřijatelný a stali se členy nově zakládaných stran a hnutí, které setrvaly u komunistické ideologie, ale které se volebně ukázaly být neúspěšné a zůstaly většinou součástí mimoparlamentní opozice.²⁰

Jak už bylo uvedeno výše, jednou z výjimek je Komunistická strana Čech a Moravy, založená roku 1990 jako součást tehdejší Komunistické strany Československa, která si udržela po

¹⁸ Pullmann (2011)

¹⁹ Pryce-Jones (1996)

²⁰ Vykoukal (2000)

změnách let 1989–1992 relativně silné parlamentní zastoupení a která si ponechala svou ideologii a program jen mírně modifikované tak, aby byly v souladu s ústavními změnami.

6. Komunistické strany a jejich volební podpora ve státech střední a východní Evropy

V této kapitole bude stručně popsána historie a volební podpora stran důležitých pro náš výzkum, včetně tabulek a grafů, zobrazujících volební podporu vybraných politických subjektů.

6.1. Situace v jednotlivých státech

Albánie

V Albánii byla bývalá vládní komunistická strana Strana práce Albánie (*Partia e Punës e Shqipërisë*) v roce 1991 transformována v sociálně-demokratickou Socialistickou stranu Albánie (*Partia Socialiste e Shqipërisë*), která je dodnes jednou z nejsilnějších stran v zemi. Nechyběla v žádném funkčním období albánského parlamentu a objevuje se i ve vládních koalicích.²¹

Během transformace Strany práce Albánie se od většiny odštěpila skupina politiků, kteří chtěli dostát odkazu původní strany s komunistickou ideologií. Byla tak založena Komunistická strana Albánie (*Partia Komuniste e Shqipërisë*)²². Strana však byla registrována až v roce 1998 a zúčastnila se až voleb 2005.²³

Ještě v roce 2002 se od Komunistické strany Albánie odtrhla Albánská strana práce (*Partia Shqiptare e Punës*)²⁴, která tak ve volbách 2005 s Komunistickou stranou Albánie soupeřila, nicméně rok po pro obě strany nepříliš úspěšných volbách obě strany opět splynuly. Strana se pak zúčastnila voleb 2013, kde však opět Komunistická strana Albánie i Albánská strana práce kandidovali samostatně (a opět relativně neúspěšně).²⁵ Komunistická strana Albánie se několikrát zúčastnila i Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran, naposledy v roce 2011.²⁶

Posledních albánských parlamentních voleb, totiž voleb 2013, se zúčastnila i strana s názvem Komunistická strana Albánie 8. listopad (*Partia Komuniste e Shqipërisë 8 Nëntori*). Datum v názvu strany pravděpodobně odkazuje na 8. listopad 1941, kdy byla zformována Strana

²¹ Partia Socialiste e Shqipërisë (2016)

²² Partia Komuniste e Shqipërisë (2016)

²³ Nohlen, Stöver (2010)

²⁴ Biver (2006)

²⁵ Komisioni Qendror i Zgjedhjeve Republika e Shqipërisë (2016)

²⁶ SolidNet Team (2016)

práce Albánie (svého času vystupující ještě pod označením Komunistická strana Albánie)²⁷. Ve volbách sice předčila oba dva své výše zmíněné komunistické konkurenty, avšak taktéž s nepříliš uspokojivým výsledkem.²⁸

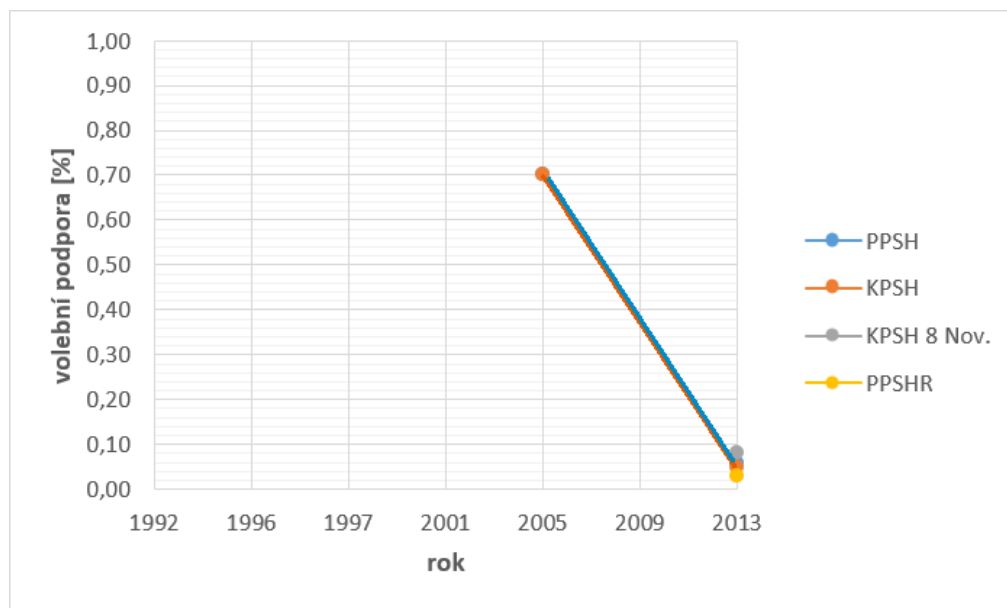
Do voleb 2013 zasáhla i Reorganizovaná strana práce Albánie (*Partia e Punes e Shqiperise e Riorganizuar*), avšak s minimální volební podporou.²⁹

Tab. 1: Volební podpora komunistických stran v Albánii

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2005	PPSH	9 292	0,70	0
	KPSH	8 937	0,70	0
2013	KPSH 8 Nov.	1 352	0,08	0
	PPSH	955	0,06	0
	KPSH	901	0,05	0
	PPSHR	622	0,03	0

Zdroj dat: IFES (2016), KQZ (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 1: Graf volební podpory komunistických stran v Albánii

Zdroj dat: Tab. 1

Bělorusko

Nástupcem Komunistické strany Běloruska, která byla po rozpadu SSSR rozpuštěna, se v roce 1991 stala Strana komunistů Běloruska (*Партыя камуністаў Беларусі*), která od roku 2013

²⁷ Vickers (1995)

²⁸ Komisioni Qendror i Zgjedhjeve Republika e Shqipërisë (2016)

²⁹ Komisioni Qendror i Zgjedhjeve Republika e Shqipërisë (2016)

vystupuje pod názvem Běloruská levicová strana „Spravedlivý svět“ (*Беларуская партыя аб'яднаных левых “Справядлівы свет”*). Strana je charakteristická především opozičním postojem vůči běloruskému prezidentovi Alexandru Lukašenkovi.³⁰ Zúčastnila se voleb 2004 v rámci politického uskupení Lidová koalice 5 plus (*Нацыянальная кааліцыя 5 Плюс*) a voleb 2012 samostatně.³¹ Do parlamentu se však nedostala.

Roku 1996 se od strany odtrhla Komunistická strana Běloruska (*Камуністычная партыя Беларусі*), která na rozdíl od výše zmíněné politické strany současného běloruského prezidenta podporuje.³² Strana se účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran³³ a je nejsilnější stranou v zemi. Pravidelně vyhrává volby a zasedá tak v běloruském parlamentu. Zde je však na místě dodat, že přestože je Komunistická strana Běloruska nejsilnější stranou v zemi, má na politiku minimální vliv – už jen kvůli faktu, že ve volbách kandiduje velké množství formálně nezávislých kandidátů (jde o příznivce Lukašenkovy vlády), kteří kupříkladu v posledních volbách 2012 získali 102 mandátů z možných 110, přičemž vítězná Komunistická strana Běloruska dosáhla na pouhé 3 mandáty.³⁴ Někteří komentátoři také hodnotí běloruské volby jako nesvobodné.³⁵

Bosna a Hercegovina

Bosenská platforma Svazu komunistů Jugoslávie, totiž Svaz komunistů Bosny a Hercegoviny, se v roce 1991 transformoval v Sociálně demokratickou stranu Bosny a Hercegoviny (*Socijaldemokratska Partija Bosne i Hercegovine*). Strana se, jak již z názvu vyplývá, vydala cestou sociálně-demokratické politiky.³⁶ Je jednou z nejsilnějších stran v zemi, přičemž naprostou většinu volebních hlasů čerpá od muslimských voličů z území Federace Bosny a Hercegoviny, v Republice Srbské je jejich volební podpora nízká.³⁷

V zemi od roku 2000 působí i Dělnicko-komunistická strana Bosny a Hercegoviny (*Radničko-komunistička partija Bosne i Hercegovine*) hlásící se ke komunistickým ideálům z dob bývalé Jugoslávie a vystupující proti nacionalismu.³⁸ Strana se v minulosti několikrát

³⁰ Товарищ (2016)

³¹ Inter-Parliamentary Union (2016)

³² Камуністычная партыя Беларусі (2016)

³³ SolidNet Team (2016)

³⁴ Inter-Parliamentary Union (2016)

³⁵ Pojman (2012)

³⁶ Socijaldemokratska Partija BiH (2015)

³⁷ Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (2016)

³⁸ Radničko-komunistička partija Bosne i Hercegovine (2016)

zúčastnila Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.³⁹ Parlamentní voleb se neúčastní.

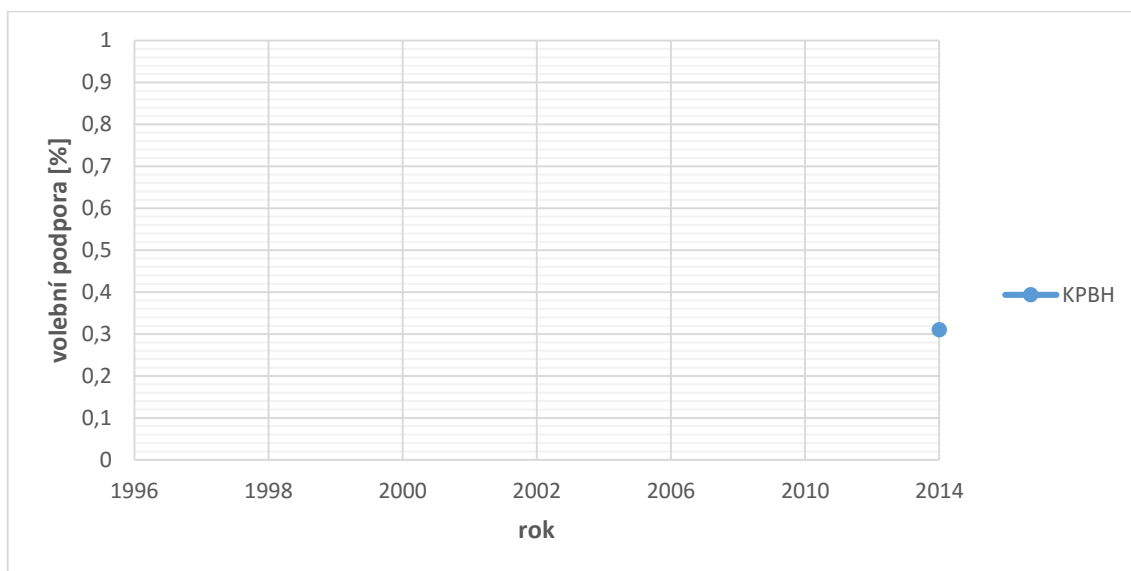
V roce 2012 vznikla rovněž Komunistická strana Bosny a Hercegoviny (*Komunistička partija Bosne i Hercegovine*)⁴⁰. Zúčastnila se voleb 2014 se ziskem třetiny procenta volebních hlasů, přičemž její volební podpora ve Federaci Bosny a Hercegoviny i v Republice Srbské je vyrovnaná.⁴¹

Tab. 2: Volební podpora komunistických stran v Bosně a Hercegovině

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2014	KPBH	5 051	0,31	0

Zdroj dat: Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 2: Graf volební podpory komunistických stran v Bosně a Hercegovině

Zdroj dat: Tab. 2

Bulharsko

Vládní Bulharská komunistická strana (*Българска Комунистическа Партия*) v roce 1990 oficiálně upustila od komunistické ideologie a přejmenovala se na Bulharskou socialistickou stranu (*Българска социалистическа партия*)⁴². Všichni členové Bulharské komunistické strany se však s touto transformací neztotožnili, což dalo vzniknout množství menších komunistických stran, které jsou zmíněny níže. Transformovaná Bulharská socialistická

³⁹ SolidNet Team (2016)

⁴⁰ Komunistička partija Bosne i Hercegovine (2012)

⁴¹ Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (2016)

⁴² Българска социалистическа партия (2016)

strana již od voleb 1991 do boje o hlasy voličů vstupuje v rámci koalice, které dominuje. Název koalice se mnohokrát změnil, stejně tak jako její členové. Dlouho však byla známa jako Koalice pro Bulharsko, od voleb 2014 pak jako BSP – Levicové Bulharsko, kde „BSP“ je zkratkou právě Bulharské socialistické strany. Strana v rámci koalice pravidelně zasedá v parlamentu, přičemž se již několikrát stala součástí koalice vládní.⁴³

V roce 1990 byla založena Bulharská komunistická strana – Marxisté (*Българска комунистическа партия – марксисти*)⁴⁴, která se zúčastnila voleb 1991, avšak se ziskem menším než pětina procenta.⁴⁵

Voleb 1991 a 1994 se zúčastnil i politický subjekt se stejným názvem jako bývalá vládní strana, tedy Bulharská komunistická strana, jehož volební podpora se pohybovala okolo jednoho procenta, což z něj však v roce 1994 činilo druhou nejsilnější neparlamentní stranu v Bulharsku.⁴⁶ Více informací se však o tomto uskupení zjistit nepodařilo.

Roku 1995 byla založena strana s názvem Svaz komunistů Bulharska (*Съюзът на комунистите в България*)⁴⁷, samostatně se pak zúčastnila voleb 2013 a v rámci koalice BSP – Levicové Bulharsko voleb 2014.⁴⁸

Dalším z komunistických politických subjektů v zemi je Komunistická strana Bulharska (*Комунистическа Партия на България*), založená roku 1996.⁴⁹ Od roku 2001 se pak voleb účastní v rámci výše zmíněné koalice BSP – Levicové Bulharsko.⁵⁰ Komunistická strana Bulharska se jako jediná bulharská politická strana doposud účastní i Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.⁵¹

Tohoto setkání se až do roku 2005 účastnila i Komunistická strana „Georgi Dimitrov“ (*Комунистическата партия "Георги Димитров"*) a do roku 2001 Socialistická strana – marxistická platforma (*Социалистическата партия - марксистка платформа*)⁵², nicméně do parlamentních voleb tyto strany nezasáhly.

⁴³ National Assembly of the Republic of Bulgaria (2016)

⁴⁴ Biver (2006)

⁴⁵ Nohlen, Stöver (2010)

⁴⁶ Nohlen, Stöver (2010)

⁴⁷ Съюзът на комунистите в България (2016)

⁴⁸ National Assembly of the Republic of Bulgaria (2016)

⁴⁹ Комунистическа Партия на България (2016)

⁵⁰ Nohlen, Stöver (2010)

⁵¹ SolidNet Team (2016)

⁵² SolidNet Team (2016)

Voleb 1997 a 2001 se zúčastnila Bulharská dělnická socialistická strana (Българските работници социалистическа партия) založená 1993⁵³ a voleb 2001 pak Bulharská dělnická strana (Българските работници партия) a Bulharská komunistická strana „Vlast“ (Българската комунистическа партия "Отечество")⁵⁴. Další informace se však o těchto politických subjektech zjistit nepodařilo.

Tab. 3: Volební podpora komunistických stran v Bulharsku

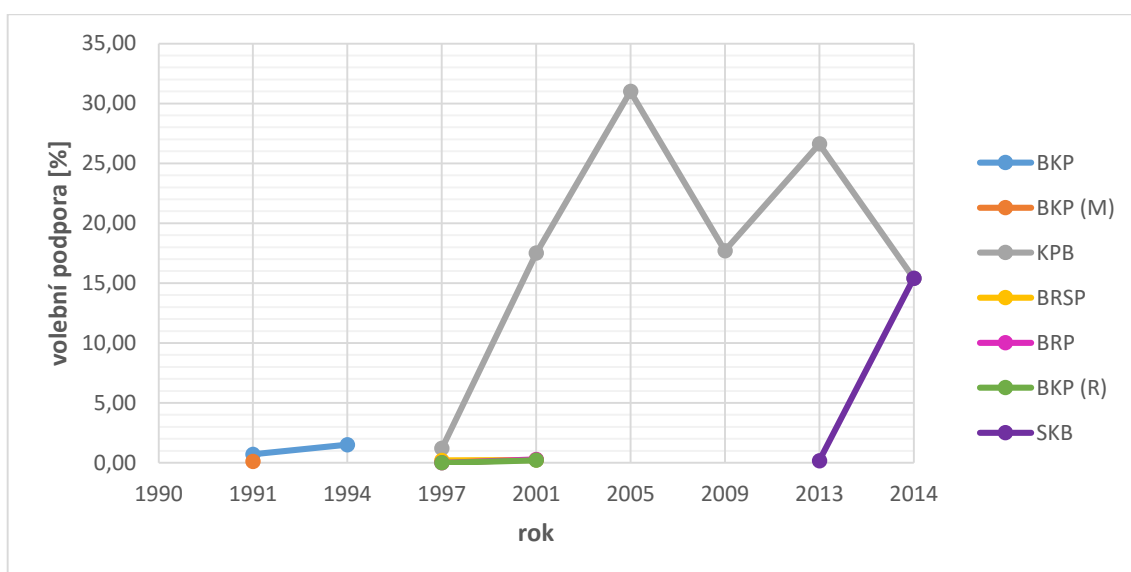
rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1991	BKP	39 396	0,70	0
	BKP (M)	7 663	0,10	0
1994	BKP	78 606	1,51	0
1997	KPB	50 864	1,20	0
	BRSP	10 152	0,20	0
2001	KPB (koal.)	783 372	17,50	48 / 240
	BRP	12 579	0,28	0
	BRSP	10 797	0,24	0
	BKP (R)	9 373	0,21	0
2005	KPB (koal.)	1 129 196	31,00	82 / 240
2009	KPB (koal.)	748 114	17,70	40 / 240
2013	KPB (koal.)	942 541	26,61	84 / 240
	SKB	6 168	0,17	0
2014	KPB (koal.)	505 527	15,40	39 / 240
	SKB (koal.)	505 527	15,40	39 / 240

Zdroj dat: National Assembly of the Republic of Bulgaria (2016),_Nohlen, Stöver (2010) Централната избирателна комисија (2016) (*vlastní úprava*)

⁵³ Biver (2006)

⁵⁴ Nohlen, Stöver (2010)

Obr. 3: Graf volební podpory komunistických stran v Bulharsku

Zdroj dat: Tab. 3

Černá Hora

Černohorská komunistická vládní strana, Svaz komunistů Černé Hory (*Savez komunista Crne Gore*) se v roce 1991 transformovala v Demokratickou stranu socialistů Černé Hory (*Demokratska Partija Socijalista Crne Gore*) hlásící se nově k sociálně-demokratickým ideálům.⁵⁵ Ve volbách 1992 a 1996 strana kandidovala samostatně, později v rámci koalic jako například Koalice pro evropskou Černou Horu apod. Je tradičně nejsilnější politickou stranou v zemi a její volební podpora (případně volební podpora koalic, ve kterých se voleb účastnila) se drží lehce pod padesáti procenty, přičemž ve volbách 2009 padesátiprocentní hranici strana dokonce přesáhla.⁵⁶

Roku 1993 byl zformován politický subjekt se stejným názvem jako bývalá vládní strana, tedy Svaz Komunistů Černé Hory. Později strana změnila svůj název a začala vystupovat jako Svaz komunistů Jugoslávie – Komunisté Černé Hory (*Савез комуниста Југославије – Комунисти Црне Горе*)⁵⁷. Zúčastnila se voleb 1998, 2006 a 2009, obvykle s volební podporou mírně nad půl procenta. V roce 2009 strana splynula s Jugoslávskou komunistickou stranou Černé Hory. Ve volbách 2012 strana kandidovala v rámci koalice „Společně“, avšak tentokrát už na půl procenta hlasů voličů nedosáhla.⁵⁸

⁵⁵ Demokratska Partija Socijalista Crne Gore (2016)

⁵⁶ Nohlen, Stöver (2010)

⁵⁷ Biver (2006)

⁵⁸ Državna izborna komisija Crne Gore (2016)

Roku 1994 byla založena strana Jugoslávská levice (*Jugoslovenska Levica*), vzniklá spojením mnoha levicových stran. Strana se ve svém programu hlásí mimo jiné i ke komunistickým ideálům.⁵⁹ Účastnila se voleb jak v Srbsku, tak v Černé Hoře. Konkrétně v Černé Hoře samostatně v letech 1996, 1998 a 2001, a to nejprve se ziskem více než půl procenta hlasů, avšak v nadcházejících volbách se její volební podpora prudce propadla. V roce 2002 pak strana vstoupila do koalice Patriotská koalice pro Jugoslávii (*Patriotska Koalicija za Jugoslaviju*), která dosáhla na 2,8 % hlasů voličů, avšak ani tento výsledek na vstup do černoorského parlamentu nestačil.⁶⁰

Voleb 1992 se zúčastnily rovněž politické subjekty s názvy Svaz Komunistů – Hnutí za Jugoslávii v Černé Hoře (*Савез комуниста - Покрет за Југославију у Црној Гори*) se ziskem 2,11 % hlasů, Komunistická strana Jugoslávie v Černé Hoře (*Комунистичка партија Југославије у Црној Гори*) s 0,65 % a Nové komunistické hnutí Jugoslávie (*Нови комунистичког покрета у Југославију*) se ziskem 0,37 %. Voleb 1996 se opět zúčastnila Komunistická strana Jugoslávie v Černé Hoře s podporou 0,57%, ale i uskupení Komunisté Černé Hory (sdružující několik stran) s podporou 1,72 %. Voleb 2001 pak uskupení Komunistické strany a strany práce – za Jugoslávii a vládu dělnické třídy, které získalo 0,45 % hlasů.⁶¹ Pozadí a vzájemnou provázanost těchto politických organizací se však s ohledem na absenci zdrojů nepodařilo zcela proniknout a nebudeme se jimi tedy dále zabývat.

Tab. 4: Volební podpora komunistických stran v Černé Hoře

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1996	JUL	1 668	0,55	0
1998	JUL	354	0,10	0
	SKJ - KCG	1 885	0,54	0
2001	JUL	190	0,05	0
2002	JUL (koal.)	9 911	2,80	0
2006	SKJ - KCG	2 343	0,69	0
2009	SKJ - KCG	1 594	0,50	0
2012	SKJ - KCG (koal.)	1 384	0,38	0

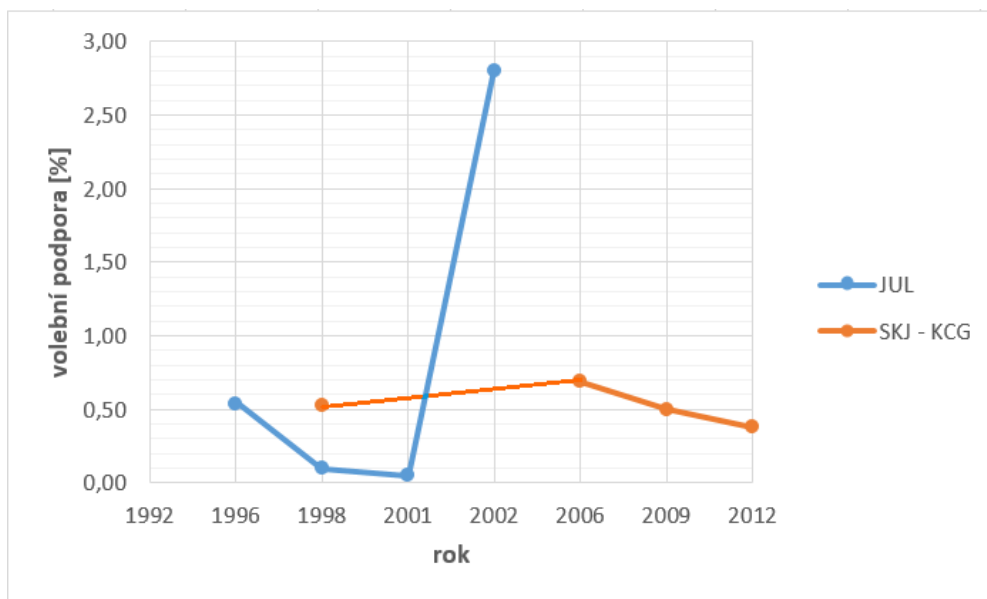
Zdroj dat: Državna izborna komisija Crne Gore (2016), IFES (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

⁵⁹ Biver (2006)

⁶⁰ Nohlen, Stöver (2010)

⁶¹ Nohlen, Stöver (2010)

Obr. 4: Graf volební podpory komunistických stran v Černé Hoře

Zdroj dat: Tab. 4

Česká republika

Československá vládní Komunistická strana Československa se po listopadu 1989 přetvořila na federaci nově vzniklé Komunistické strany Slovenska a Komunistické strany Čech a Moravy. Právě Komunistická strana Čech a Moravy, založená na konci března 1990, je dodnes nejsilnější komunistickou stranou v České republice. Strana by se na základě svého programu dala označit za ideologicky eurokomunistickou.⁶² Poprvé kandidovala ve volbách 1992 v rámci koalice Levý blok, poté již samostatně. Jedná se o stranu tradičně parlamentní, ale také tradičně opoziční - ve vládě dosud nefigurovala. Její volební podpora je relativně stabilní, nikdy neklesla pod deset procent, nejlepšího výsledku pak dosáhla ve volbách 2002, kdy obdržela 18,52 % hlasů voličů.⁶³ Komunistická strana Čech a Moravy se každoročně účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.⁶⁴

Další komunistickou stranou je Komunistická strana Československa. Jde o stranu, která se považuje za ideového nástupce a obnovitele bývalé vládní strany. Byla založena roku 1995, negativně se staví ke státnímu převratu v listopadu 1989 a kritizuje i Komunistickou stranu Čech a Moravy.⁶⁵ Parlamentních voleb se však neúčastní.

⁶² KSČM (2016)

⁶³ Český statistický úřad (2015)

⁶⁴ SolidNet Team (2016)

⁶⁵ Komunistická strana Československa (KSC) (2016)

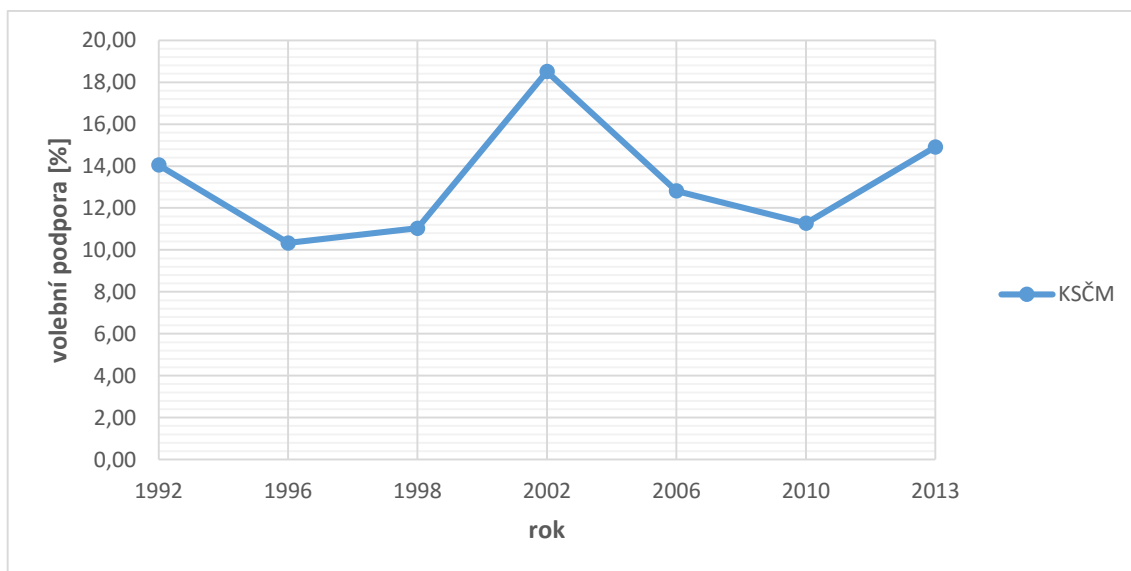
V České republice působí rovněž tři trockistická uskupení. Jedná se Socialistickou alternativu Budoucnost, vzniklou 1990 z řad členů českých levicových disidentů vystupujících pod názvem Levá alternativa.⁶⁶ Dalším uskupením je Socialistická organizace pracujících vzniklá 1998.⁶⁷ Konečně třetím trockistickým uskupením je Socialistická solidarita⁶⁸, která je zajímavá především faktem, že ideologicky vychází z teorií trockisty Tonyho Cliffa, který označoval vládní režimy zemí bývalého Východního bloku nikoli za socialistické, nýbrž za státně kapitalistické. Tento subjekt vznikl odtržením od výše zmíněné Socialistické organizace pracujících.⁶⁹ Žádné z těchto trockistických uskupení se parlamentních voleb neúčastní.

Tab. 5: Volební podpora komunistických stran v České republice

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1992	KSČM (koal.)	909 490	14,05	33 / 101
1996	KSČM	626 136	10,33	22 / 101
1998	KSČM	658 550	11,03	24 / 101
2002	KSČM	882 653	18,51	41 / 101
2006	KSČM	685 328	12,81	26 / 101
2010	KSČM	589 765	11,27	26 / 101
2013	KSČM	741 044	14,91	33 / 101

Zdroj dat: Český statistický úřad (2015) (vlastní úprava)

Obr. 5: Graf volební podpory komunistických stran v České republice

Zdroj dat: Tab. 5

⁶⁶ Socialistická Alternativa Budoucnost (2016)

⁶⁷ Bastl (2001)

⁶⁸ Solidarita (2001)

⁶⁹ Bastl (2001)

Estonsko

Část estonské platformy Komunistické strany Sovětského svazu, totiž Estonská komunistická strana (*Eestimaa Kommunistlik Partei*), se v roce 1990 osamostatnila a později přejmenovala na Estonskou demokratickou stranu práce, poté na Estonskou sociálně-demokraticou stranu práce a následně na Stranu evropské levice (*Eesti Vasakpartei*). V roce 2008 pak spolu Konstituční stranou (*Konstitutsioonierakond*) vytvořili Estonskou stranu sjednocené levice (*Eestimaa Ühendatud Vasakpartei*). Od začátku 90. let se však hlásí k sociálně-demokratickému směru a reprezentuje zájmy ruské menšiny v Estonsku.⁷⁰ Strana má minimální vliv. Doposud se ve volbách nedostala přes půl procenta hlasů, naposledy v roce 2015 získala podporu jedné desetiny procenta voličů.⁷¹

Prosověský zbytek estonské platformy zůstal ve známosti pod původním označením. Neúčastní se však voleb, jelikož je od roku 1991 poté, co podpořila srpnový puč v témže roce, v Estonsku zakázána.⁷²

Chorvatsko

Bývalý vládní Svaz komunistů Chorvatska (*Savez komunista Hrvatske*) se již od roku 1990 snažila zreformovat v sociálně-demokratický politický subjekt a přejmenovala se na Sociálně demokratickou stranu Chorvatska (*Socijaldemokratska partija Hrvatske*).⁷³ Dodnes je jednou ze dvou dominantních chorvatských politických stran a pravidelně zasedá v parlamentu, přičemž byla dosud dvě volební období součástí vlády.

Co se týče stran, které se ke komunistickým myšlenkám stále aktivně hlásí, roku 1997 byla založena Socialistická strana práce Chorvatska (*Socijalistička radnička partija Hrvatske*).⁷⁴ Strana se v roce 2011 a 2012 zúčastnila Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran⁷⁵ a od roku 2000 se pravidelně účastní voleb, a to jak samostatně, tak v koalici (ve volbách 2007 v koalici Chorvatská levice), avšak s postupně klesající volební podporou, která se v posledních letech drží pod půl procentem.⁷⁶

⁷⁰ Eestimaa Ühendatud Vasakpartei (2016)

⁷¹ Vabariigi Valimiskomisjon (2016)

⁷² Soviet Coup Archive (1991)

⁷³ Socijaldemokratska partija Hrvatske (2016)

⁷⁴ Socijalistička radnička partija Hrvatske (2016)

⁷⁵ SolidNet Team (2016)

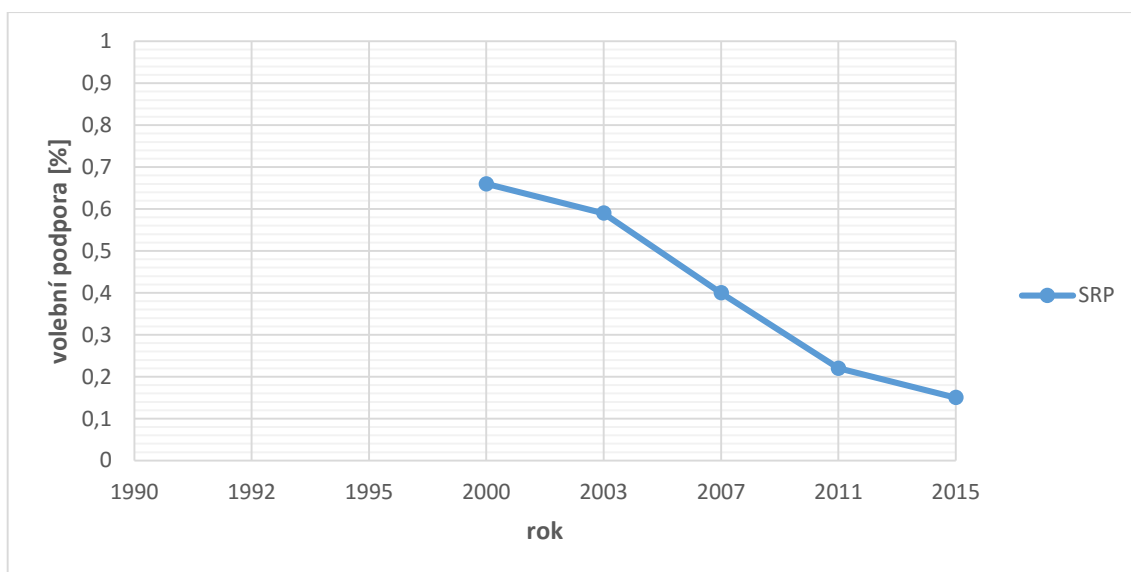
⁷⁶ Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske. (2016)

Tab. 6: Volební podpora komunistických stran v Chorvatsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2000	SRP	18 863	0,66	0
2003	SRP	15 515	0,59	0
2007	SRP (koal.)	9 884	0,40	0
2011	SRP	5 177	0,22	0
2015	SRP	2 528	0,15	0

Zdroj dat: Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 6: Graf volební podpory komunistických stran v Chorvatsku

Zdroj dat: Tab. 6

Kosovo

I přes své snahy povýšit provincii Kosovo na sedmou jugoslávskou socialistickou republiku se kosovská platforma Svazu komunistů Jugoslávie, totiž Svaz komunistů Kosova (*Savez komunista Kosova / Lidhja Komuniste e Kosovës*), v roce 1990 rozpadla bez nástupce.⁷⁷

Již za její vlády se však v roce 1982 zformovala paralelně v ilegalitě působící proalbánská komunistická politická organizace s názvem Lidové hnutí Kosova (*Lëvizja Popullore e Kosovës*), která rozpad socialistické Jugoslávie přečkala relativně bez úhony. Její komunistická ideologie se však vlivem pádu komunismu v sousední Albánii (ten nastal na konci roku 1990) vytratila. Během dalších let se pak většina jejich členů přidala k jiným politickým subjektům, či nové subjekty přímo vytvořila.⁷⁸ Lidové hnutí Kosova kandidovalo

⁷⁷ Elsie (2004)

⁷⁸ Lëvizja Popullore e Kosovës (2003)

také v rámci Aliance pro budoucnost Kosova (*Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës*). Volební podporu Lidového hnutí Kosova, ani Aliance pro budoucnost Kosova však zkoumat nebudeme, neboť se v obou případech jedná převážně o nacionalistické politické subjekty. V roce 2013 se pak zbytek členů přidal k taktéž nacionalisticky orientované sociálně-demokratické straně Sebeurčení! (*Vetëvendosje!*, VV!).⁷⁹

Roku 1993 byla odštěpením od Lidového hnutí Kosova založena politická organizace s názvem Národní hnutí pro osvobození Kosova (*Lëvizja Kombëtare për Çlirimin e Kosovës*) ideologicky se hlásící ke komunismu, avšak převážně k nacionalismu. Usilovala o osamostatnění Kosova.⁸⁰ Samostatně tato strana kandidovala pouze ve volbách 2011 se ziskem 0,56 % hlasů voličů. I přes tuto relativně nízkou podporu se však straně podařilo obsadit jeden ze sta mandátů kosovského parlamentu.⁸¹ Hnutí poté stejně jako Lidové hnutí Kosova kandidovalo i v rámci Aliance pro budoucnost Kosova, avšak nakonec se transformovalo v Hnutí pro integraci a sjednocení (*Lëvizja për Integrim dhe Bashkim*), ve kterém již nacionalistická ideologie zcela převážila nad komunistickým ideologickým prvkem.⁸²

Litva

Bezprostředním nástupcem komunistické strany Litvy (*Lietuvos komunistų partija*) po zákazu její činnosti se stala Demokratická dělnická strana Litvy (*Lietuvos demokratinė darbo partija*). Tato partaj se stala silnou parlamentní stranou, avšak od počátků se oficiálně hlásila k sociálně-demokratickým ideám, navíc později splynula s další sociálně-demokratickou stranou⁸³, proto nebude předmětem našeho zkoumání.

V roce 1994 v Litvě vzniká marxistická Socialistická strana Litvy (*Lietuvos socialistų partija*), která se několikrát zúčastnila Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran⁸⁴, nicméně do parlamentních voleb nezasáhla. V roce 2009 pak splynula s levicovou Frontou (*Fronto partija*) a vzniká tak Socialistická lidová fronta (*Socialistinis liaudies frontas*), která ve volbách 2012 získává 1,21 % hlasů. Partaj se sice oficiálně hlásí k sociální demokracii, avšak ve svém programu deklaruje i komunistické myšlenky.⁸⁵

⁷⁹ VETĚVENDOSJE! (2013)

⁸⁰ Biver (2006)

⁸¹ Republika e Kosovës Komision Qendror i Zgjedhjeve (2016)

⁸² Lëvizja për Bashkim (2016)

⁸³ LSDP (2016)

⁸⁴ SolidNet Team (2016)

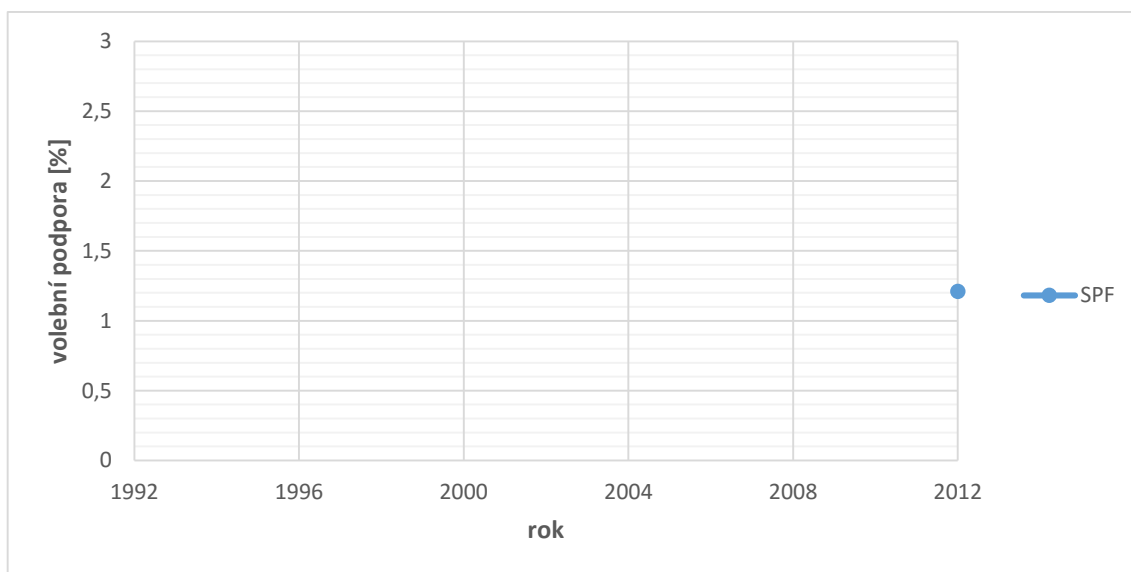
⁸⁵ Socialistinis liaudies frontas (2016)

Tab. 7: Volební podpora komunistických stran v Litvě

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2012	SPF	16 515	1,21	0

Zdroj dat: NSD (2016), Lietuvos respublikos vyriausioji rinkimu komisija (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 7: Graf volební podpory komunistických stran v Litvě

Zdroj dat: Tab. 7

Lotyšsko

V roce 1990, tedy ještě před rozpadem Sovětského svazu se z vládní Komunistické strany Lotyšska (*Latvijas Komunistiskā partija*), jejíž činnost byla po osamostatnění země zakázána, odštěpila Nezávislá komunistická strana Lotyšska, prosazující lotyšskou nezávislost, která byla v témže roce přejmenována na Lotyšskou demokratickou stranu práce (*Latvijas Demokrātiskā darba partija*) a v roce 1995 na Lotyšskou sociálně demokratickou stranu (*Latvijas Sociāldemokrātiskā Partija*). Jak už její název napovídá, přihlásila se k sociálně-demokratickému proudu. Zasáhla až do voleb 1998, kdy spolupracovala s Lotyšskou sociálně-demokratickou dělnickou stranou (*Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku Partija*) jako Lotyšská sociálně-demokratická aliance se ziskem 12,9 % hlasů a 14 mandátů ve stočlenném parlamentu (Saeima). Obě tyto strany roku 1999 splynuly.⁸⁶ Z důvodu své politické orientace však nebudou předmětem zkoumání.

⁸⁶ Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku Partija (2016)

V roce 1992 byla ustavena Lotyšská strana jednoty (*Latvijas Vienības partija*), jakožto hlavní nástupce bývalé komunistické vládní strany. Za komunistickou stranu jí však dle dostupných zdrojů považovat nelze.⁸⁷ Strana se zúčastnila voleb 1993, ale dosáhla pouze na desetinu procenta hlasů. Ve volbách 1995 si polepšila a dostala se dokonce do parlamentu, kde obsadila 5 křesel. V následujících volbách ovšem propadla, když dosáhla na pouhého půl procenta hlasů poté, co mnozí její členové ze strany odešli. Dalších voleb se již partaj nezúčastnila.⁸⁸

Roku 1994 se zformovala rovněž komunistická Socialistická strana Lotyšska (*Latvijas Sociālistiskā partija*)⁸⁹. Ve volbách 1995 dosáhla volební podpory 5,6 % a 5 mandátů. Ve volbách 1998 kandidovala v koalici se Stranou národní harmonie (*Tautas Saskaņas partija*) a Rovnými právy (*Līdztiesība*) s podporou 14,2 % voličů. Ve volbách 2002 se v koalici Pro lidská práva ve spojeném Lotyšsku (*Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā*) stali druhou nejsilnější stranou s 19,1 %. Ve volbách 2006 partaj kandidovala v koalici Harmonický střed (*Saskaņas Centrs*) se ziskem 14,5 % hlasů.⁹⁰ Roku 2010 se zakládá Sociálně-demokratická strana „Harmonie“ (*Sociāldemokrātiskā Partija "Saskaņa"*), na jejíž kandidátní listině figurují i členové Socialistické strany Lotyšska. Ve volbách 2011 se pak „Harmonie“ stává vítězem voleb, přičemž členové Socialistické strany Lotyšska obsazují 3 mandáty z celkových 31 dosažených. Úspěch opakuje i ve volbách 2014. Nutno podotknout, že důležitou skutečností je významná volební podpora početného ruský mluvícího lotyšského obyvatelstva, na které byl a dosud je program Socialistické strany Lotyšska (respektive i dalších subjektů, ve kterých její členové působili či působí, nevyjímaje „Harmonii“) orientován.⁹¹

⁸⁷ Bugajski (2002)

⁸⁸ Nohlen, Stöver (2010)

⁸⁹ Latvijas Sociālistiskā partija (2016)

⁹⁰ Nohlen, Stöver (2010)

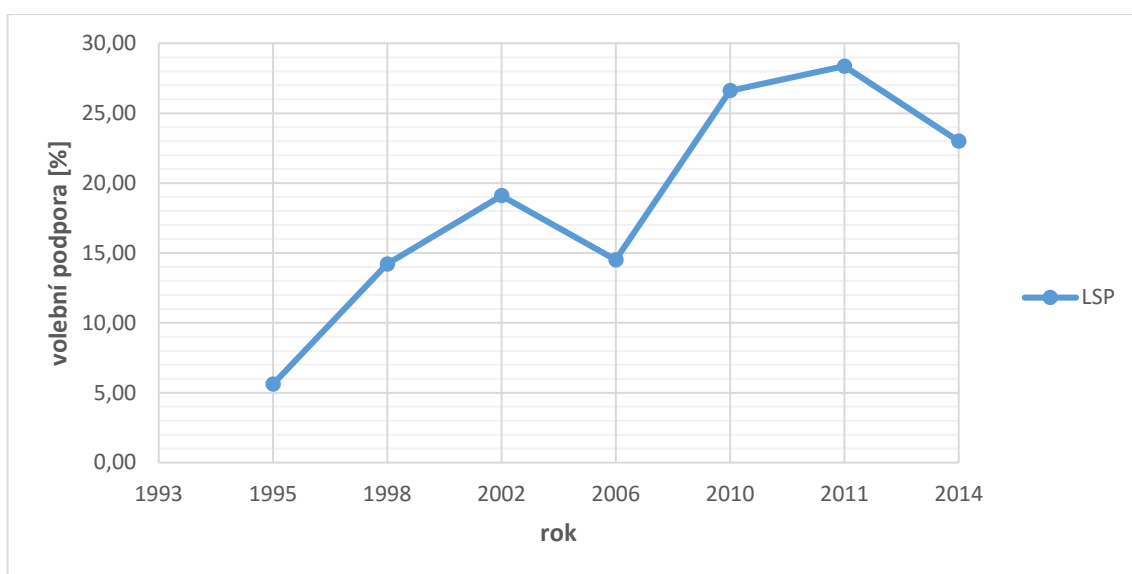
⁹¹ "Saskaņa" Sociāldemokrātiskā Partija (2016)

Tab. 8: Volební podpora komunistických stran v Lotyšsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1995	LSP	53 325	5,60	5 / 100
1998	LSP (koal.)	135 700	14,20	16 / 100
2002	LSP (koal.)	189 088	19,10	25 / 100
2006	LSP (koal.)	130 887	14,50	17 / 100
2010	LSP (koal.)	251 397	26,61	29 / 100
2011	LSP (koal.)	259 930	28,36	31 / 100
2014	LSP (koal.)	209 887	23,00	24 / 100

Zdroj dat: Centrālā vēlēšanu komisija (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 8: Graf volební podpory komunistických stran v Lotyšsku

Zdroj dat: Tab. 8

Maďarsko

Maďarská socialistická dělnická strana (MSzMP – *Magyar Szocialista Munkáspárt*) vládnoucí v Maďarsku do roku 1989 dala vzniknout dvěma nástupnickým stranám. Jednalo se o Maďarskou socialistickou stranu (*Magyar Szocialista Párt*)⁹², která od roku 1990 pravidelně zasedá v parlamentu, avšak hlásí se k sociálně-demokratické ideologii, takže nebude předmětem našeho zkoumání.

Skutečným komunistickým nástupcem se tak stala Maďarská dělnická strana (*Magyar Munkáspárt*). Od té se v roce 1993 odtrhla Maďarská socialistická dělnická strana⁹³ (*Magyar*

⁹² Magyar Szocialista Párt (2016)

⁹³ Magyar Szocialista Munkáspárt (2016)

Szocialista Munkáspárt), která převzala název bývalé vládní strany. Ta se však voleb neúčastní.

Oproti tomu Maďarská dělnická strana, od roku 1993 používající název Dělnická strana⁹⁴ (*Munkáspárt*) se pravidelně účastní všech parlamentních voleb a od roku 1990 do roku 1998 (včetně) byla se ziskem okolo 3 až 4 % hlasů dokonce nejsilnější neparlamentní maďarskou stranou⁹⁵. Tvrdě ji však poznamenal stranický rozkol v roce 2005, kdy se přejmenovala na Maďarskou komunistickou dělnickou stranu (*Magyar Kommunista Munkáspárt*) a odtrhla se od ní strana s názvem Dělnická strana Maďarska 2006⁹⁶ (*Magyarországi Munkáspárt 2006*). Od voleb 2006 tak volební podpora Maďarské komunistické dělnické strany výrazně poklesla, a to až pod jednaprocentní hranici (přičemž Dělnická strana Maďarska 2006 zaznamenala naprosto zanedbatelnou podporu nedosahující ani jedné desetiny procenta). Od roku 2013 pak tato strana vystupuje opět pod názvem Maďarská dělnická strana.

Maďarská dělnická strana se jako jediná maďarská strana rovněž každoročně účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran, kde chyběla pouze v roce 2004.⁹⁷

Tab. 9: Volební podpora komunistických stran v Maďarsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1990	Munkáspárt	180 899	3,68	0
1994	Munkáspárt	177 458	3,29	0
1998	Munkáspárt	183 064	4,08	0
2002	Munkáspárt	121 503	2,16	0
2006	Munkáspárt	21 955	0,41	0
	Munkáspárt 2006	556	0,03	0
2010	Munkáspárt	5 606	0,11	0
	Munkáspárt 2006 (koal.)	1 425	0,03	0
2014	Munkáspárt	28 323	0,56	0

Zdroj dat: Nemzeti Választási Iroda (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

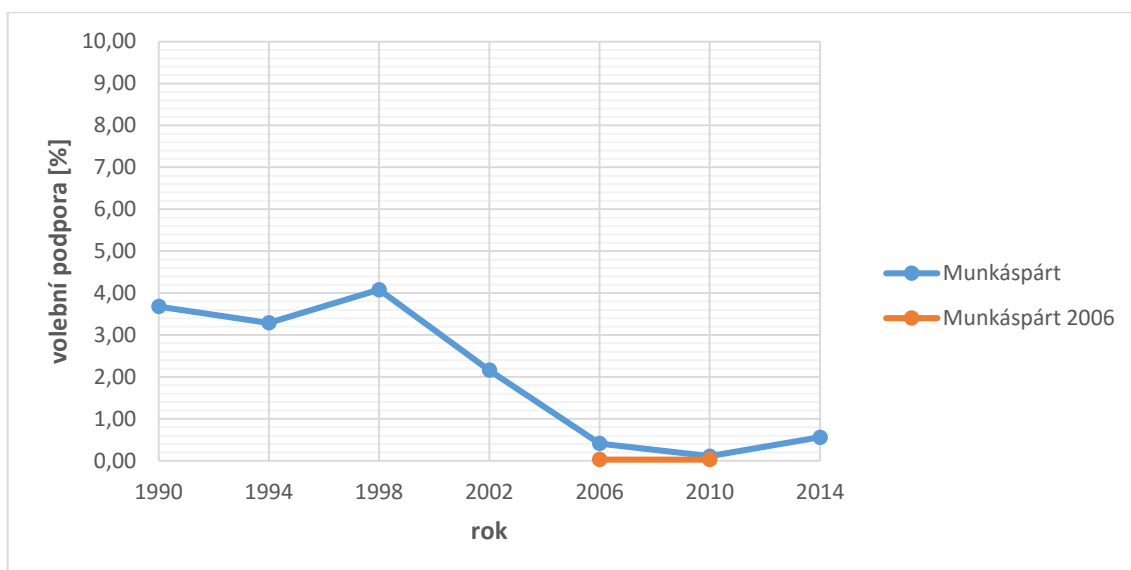
⁹⁴ Munkáspárt (2016)

⁹⁵ Nohlen, Stöver (2010)

⁹⁶ Magyarországi Munkáspárt 2006 (2016)

⁹⁷ SolidNet Team (2016)

Obr. 9: Graf volební podpory komunistických stran v Maďarsku

Zdroj dat: Tab. 9

Makedonie

Poté co byl v roce 1990 v Makedonii obnoven politický pluralismus, se komunistická vládní strana Svaz komunistů Makedonie (*Сојуз на комунистите на Македонија*) přejmenovala na Svaz komunistů Makedonie – Strana pro demokratickou změnu (*Сојуз на комунистите на Македонија - Партија за Демократска Преобразба*)⁹⁸ a kandidovala i v prvních multipartijních volbách 1990, jež vyhrála. Roku 1991 pak doznala hlubších reforem a přeorientovala se na sociálně-demokratickou politiku a od té doby vystupuje pod názvem Sociálně demokratický svaz Makedonie (*Социјалдемократски сојуз на Македонија*)⁹⁹. Strana je jedním z nejvlivnějších politických subjektů v zemi a pravidelně zasedá v parlamentu.

Roku 1992 se od této strany odštěpila politická organizace hlásící se i oficiálně ke komunistické ideologii, a to Svaz komunistů Makedonie – Svobodné hnutí (*Сојуз на комунистите на Македонија – слободно движење*), dnes známá již jen jako Svaz komunistů Makedonie (*Сојуз на комунистите на Македонија*).¹⁰⁰ Strana zasáhla do voleb 1994 a 1998, avšak nedosáhla ani na jedno procento hlasů.¹⁰¹

⁹⁸ Biver (2006)

⁹⁹ СДСМ (2016)

¹⁰⁰ Biver (2006)

¹⁰¹ Nohlen, Stöver (2010)

Od roku 1994 až do roku 2006 se voleb pravidelně účastnila i Komunistická strana Makedonie (*Комунистичката партија на Македонија*) s podporou držící se pod půlprocentní hranicí, avšak podrobnější informace o tomto subjektu nejsou dostupné.¹⁰²

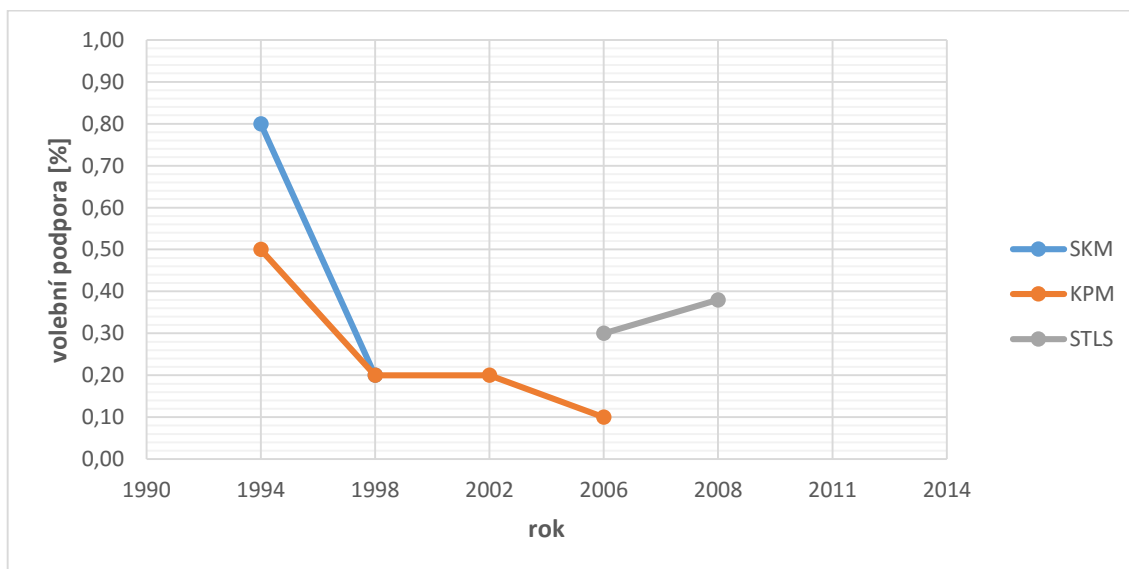
V roce 2005 se pak zformovala další komunistická strana – Svaz Titových levicových sil (*Сојуз на Титови леви сили*)¹⁰³, která kandidovala ve volbách 2006 a 2008 s volební podporou okolo třetiny procenta hlasů.¹⁰⁴ Jak vyplývá již z názvu, strana se hlásí i k odkazu Josipa Broze Tita.

Tab. 10: Volební podpora komunistických stran v Makedonii

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1994	SKM	7 610	0,80	0
	KPM	5 161	0,50	0
1998	SKM	2 756	0,20	0
	KPM	2 058	0,20	0
2002	KPM	1 969	0,20	0
2006	KPM	602	0,10	0
	STLS	2 990	0,30	0
2008	STLS	3 758	0,38	0

Zdroj dat: Nohlen, Stöver (2010), ИВОТЕ (2016) (*vlastní úprava*)

Obr. 10: Graf volební podpory komunistických stran v Makedonii

Zdroj dat: Tab. 10

¹⁰² Nohlen, Stöver (2010)

¹⁰³ Biver (2006)

¹⁰⁴ Nohlen, Stöver (2010)

Moldavsko

Komunistická strana Moldavska (*Partidul Comunist al Moldovei*) byla v postkomunistickém Moldavsku nahrazena Stranou komunistů Moldavské republiky (*Partidul Comuniștilor din Republica Moldova*)¹⁰⁵. Ta byla registrována v roce 1994 a poprvé kandidovala ve volbách 1998, a to hned vítězně se ziskem 30 % hlasů a 40 ze 101 mandátů, nicméně zůstala v opozici. Ve volbách 2001 partaj znovu vítězí a se ziskem 50,1 % hlasů a 71 mandátů ovládá moldavský jednokomorový parlament. Volby 2005 jsou pro Stranu komunistů Moldavské republiky znovu vítězné, drží si nadpoloviční většinu v parlamentu, avšak již nedosahují 50 % hlasů tak jako v předešlých volbách. V roce 2009 strana ve volbách opět posiluje a zůstává těsně pod padesátiprocentní hranicí. O tři měsíce později se však konají další volby, v nichž sice komunistická partaj znovu vítězí, avšak po mnoha letech ztrácí většinu v parlamentu a je koalicí ostatních stran vytlačena do opozice. Ve volbách 2010 komunisté se podobný scénář opakuje – Strana komunistů Moldavské republiky volby vyhrává, ale nedosahuje ani 40 % a zůstává v opozici. Ve volbách 2014 je pak sestupný trend potvrzen, když se se ziskem 17,48 % hlasů a 21 mandátů umisťují až na třetím místě.¹⁰⁶ Nepravidelně se rovněž účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹⁰⁷ Přestože se tato strana oficiálně hlásí jak k tradici KSSS, tak k marxismu-leninismu, v některých programových bodech se od většiny komunistických stran značně odlišuje, nejmarkantněji v zahraničně-politické orientaci na evropskou integraci, kterou ostatní komunistické strany ostře odmítají. Podle některých komentátorů se jedná dokonce o středovou politickou stranu, jejíž (sebe)označení za komunistickou stranu je motivováno pouze snahou získat hlasy příslušníků etnických minorit – mezi nimi má skutečně výrazně vyšší podporu (viz např. mapa výsledků voleb v roce 2009). Není však jedinou komunistickou stranou v Moldavsku. V roce 2010 vznikla Komunistická reformní strana Moldavska (), která zasáhla do bojů o hlasy voličů ve volbách 2014 se ziskem 4,92%, což z ní činí nejsilnější neparlamentní partaj.¹⁰⁸ Mnozí političtí analytici ji však již na počátku vnímali jako politický subjekt, který má zmást voliče a přinést hlasy na úkor Strany komunistů Moldavské republiky, a to na základě podobného jména a používaných symbolů.¹⁰⁹

V roce 2012 se pak formuje politický subjekt s prakticky totožným názvem jako vládní komunistická strana před rokem 1991, a to Komunistická strana Moldavska (*Partidul*

¹⁰⁵ PCRM (2016)

¹⁰⁶ Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova (2016)

¹⁰⁷ SolidNet Team (2016)

¹⁰⁸ Autonomous Nonprofit Organization “TV-Novosti” (2016)

¹⁰⁹ Tamtéž.

Comunist din Moldova). Tato partaj kritizuje Stranu komunistů Moldavské republiky, tvrdí, že se nejsilnější moldavská strana stala nástrojem zájmu jejích špiček, a označuje jí za pseudokomunistickou.¹¹⁰ Do voleb však dosud nezasáhla.

Roku 1990 vyhlásilo nezávislost na Moldavsku Podněstří a současně byl vytvořen i podněsterský parlament (tzv. Nejvyšší sovět). Na území fungovaly dvě komunistické strany, které nahradily Komunistickou stranu Sovětského svazu po rozpadu SSSR.

První z nich byla Komunistická strana Podněstří (*Партидул Комунист дин Приднестровье*). Ta sebe sama pokládala za „konzervativní“ komunistickou stranu. V roce 2013 se po smrti svého předsedy Vladimira Gavrilčenko rozpadla a většina členů se přidala k druhé, dosud fungující, komunistické straně.¹¹¹

Tímto druhým komunistickým politickým subjektem je Podněsterská komunistická strana (*Приднестровская коммунистическая партия / Партидул Комунист дин Транснистрия*)¹¹², pokládající se původně za „omlazenou“ a „dynamičtější“ z obou podněsterských komunistických stran. Strana zasáhla do voleb 2010 a 2015, a to vždy se ziskem jednoho mandátu ve třiačtyřicetičlenném Nejvyšším sovětu.¹¹³

Detailnější informace o volební podpoře těchto stran nejsou dostupné.

Tab. 11: Volební podpora komunistických stran v Moldavsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1998	PCRM	487 002	30,01	40 / 101
2001	PCRM	794 808	50,07	71 / 101
2005	PCRM	716 336	45,98	56 / 101
2009a	PCRM	760 551	49,48	60 / 101
2009b	PCRM	706 732	44,69	48 / 101
2010	PCRM	677 069	39,34	42 / 101
2014	PCRM	279 372	17,48	21 / 101
	PCR	78 719	1,56	0

Zdroj dat: Asociația pentru Democrație Participativă “ADEPT” (2016), Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

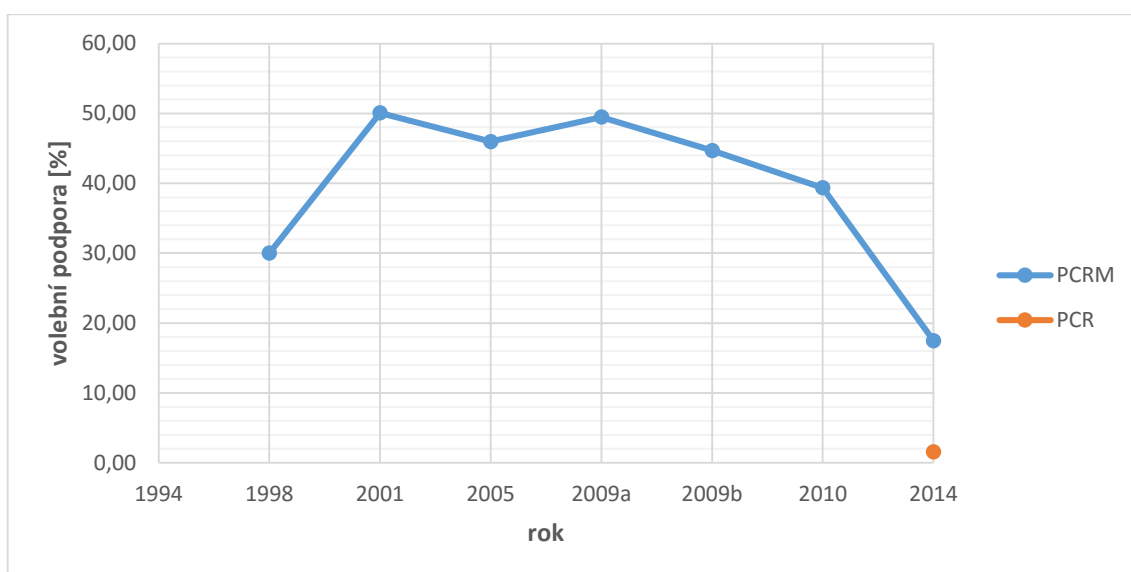
¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ РИА «Новый День» (2013)

¹¹² Приднестровская коммунистическая партия (2011)

¹¹³ ПМР (2016)

Obr. 11: Graf volební podpory komunistických stran v Moldavsku

Zdroj dat: Tab. 11

NDR

Vládní komunistickou stranou Německé demokratické republiky byla až do roku 1989 Jednotná socialistická strana Německa (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*). Již do voleb 1990 však vstupovala jako reformovaná, od komunistických ideálů se distancující sociálně-demokratická strana pod názvem Strana demokratického socialismu (*Partei des Demokratischen Sozialismus*).¹¹⁴ Znovusjednocení Německa nemělo na její volební podporu negativní vliv a až do roku 2007 vždy zasedala v parlamentu.¹¹⁵ V roce 2007 pak společně se stranou Práce a Sociální spravedlnost – volební alternativa () vytvořila dodnes úspěšně fungující politický subjekt Levice (*Die Linke*¹¹⁶), která je po posledních volbách 2013 třetí nejvlivnější stranou německého Bundestagu.¹¹⁷

V západní části Německa existovala Německá komunistická strana (*Deutsche Kommunistische Partei*) založená roku 1968.¹¹⁸ Tato strana se považovala za nástupce Komunistické strany Německa, která byla v roce 1956 v západním Německu zakázána pro své příliš radikální postoje. S vládní stranou NDR nicméně kooperovala. Znovusjednocení Německa však na tuto stranu mělo na rozdíl od výše zmíněné vládní strany neblahý dopad. Většina členů stranu opustila a přidala se ke Straně demokratického socialismu. Zbytek strany

¹¹⁴ Die Linke. (2016)

¹¹⁵ Der Bundeswahlleiter (2016)

¹¹⁶ „úřední“ registrovaný název je ale „DIE LINKE.“

¹¹⁷ Die Linke. (2016)

¹¹⁸ Deutsche Kommunistische Partei (2016)

není od znovusjednocení Německa příliš aktivní, přičemž naposledy se zúčastnili voleb 2009. V zemích bývalé NDR je však jejich podpora minimální.¹¹⁹ Pravidelně se však účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹²⁰

Ve Spolkové republice Německo působila od roku 1982 také Marxisticko-leninistická strana Německa (*Marxistisch-Leninistische Partei Deutschlands*). Ani znovusjednocení Německa na její fungování nemělo vliv. Otevřeně se hlásí k myšlenkám Marxe a Engelse, ale i Lenina, Stalina a Mao Ce-tunga a brání jejich odkaz.¹²¹ Je jedinou komunistickou stranou, která se zúčastnila posledních německých parlamentních voleb konaných v roce 2013 a také dlouhodobě nejsilnější německou komunistickou stranou. Přesto je však její úloha v celostátním měřítku zanedbatelná.¹²²

Na začátku roku 1990 byla ve východní části Berlína založena Komunistická strana Německa (*Kommunistische Partei Deutschlands*)¹²³, která zasáhla již do prvních celoněmeckých svobodných voleb 1990, nicméně s mizivým ziskem hlasů voličů.¹²⁴ Strana se otevřeně hlásí i ke Stalinovu odkazu a veřejně podporuje například i režim v Severní Koreji.¹²⁵ Naposledy kandidovala ve volbách 2002.¹²⁶

Tab. 12: Volební podpora komunistických stran v zemích bývalé NDR

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1990	KPD	1 630	0,0002	0
1994	KPD	426	0,0000	0
	DKP	0	0,0000	0
	MLPD	2 917	0,0003	0
1998	DKP	0	0,0000	0
	MLPD	1 462	0,0001	0
2002	KPD	1 624	0,0002	0
	DKP	538	0,0001	0
2005	MLPD	22 539	0,0022	0
2009	DKP	1 894	0,0002	0
	MLPD	14 915	0,0016	0
2013	MLPD	10 263	0,0012	0

Zdroj dat: Der Bundeswahlleiter (2016) (*vlastní úprava*)

¹¹⁹ Der Bundeswahlleiter (2016)

¹²⁰ SolidNet Team (2016)

¹²¹ MLPD (2016)

¹²² Der Bundeswahlleiter (2016)

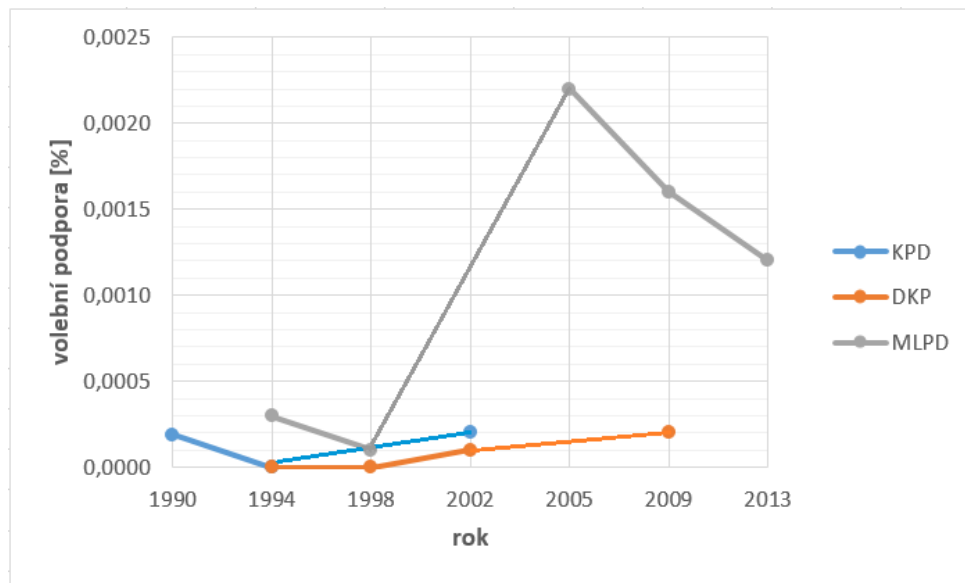
¹²³ Kommunistische Partei Deutschlands (2016)

¹²⁴ Der Bundeswahlleiter (2016)

¹²⁵ Kommunistische Partei Deutschlands (2016)

¹²⁶ Der Bundeswahlleiter (2016)

Obr. 12: Graf volební podpory komunistických stran v zemích bývalé NDR

Zdroj dat: Tab. 12

Polsko

V Polsku se bývalá vládní komunistická Polská sjednocená dělnická strana (*Polska Zjednoczona Partia Robotnicza*) nedočkala svého nástupce bezprostředně. Skupina jejich bývalých členů se participovala na založení koalice levicových stran (a později i politické strany) pod názvem Svaz demokratické levice (*Sojusz Lewicy Demokratycznej*), která byla až do voleb 2015 parlamentní stranou¹²⁷. Ta se však od komunistické ideologie distancovala.

Prvním politickým subjektem, hlásícím se oficiálně k marxismu, ale i trockismu, byla až Polská strana práce (*Polska partia pracy*), založená po volbách 2001¹²⁸. Ta se pravidelně účastní voleb od roku 2005, avšak s maximálně procentním volebním ziskem. Ve volbách 2015 vstoupila do koalice nazvané Spojená Levice (*Zjednoczona Lewica*), mezi jejímiž koaličními partnery mimochodem nechyběl ani Svaz demokratické levice, avšak i přes volební podporu 7,55 % se nedostala do parlamentu.¹²⁹

V roce 2002 vzniká i Komunistická strana Polska (*Komunistyczna Partia Polski*)¹³⁰, která však doposud nekandidovala samostatně. Ve volbách 2005 a 2007 figurovali kandidáti Komunistické strany Polska na kandidátní listině Polské strany práce a ve volbách 2011 na kandidátní listině Polské strany práce i Svazu demokratické levice. Druhá jmenovaná strana se po volbách 2011 dostala do parlamentu (tj. do dolní komory – Sejmu), avšak nikdo

¹²⁷ SLD (2016)

¹²⁸ Polska partia pracy (2016)

¹²⁹ Pánstwowa Komisja Wyborcza (2016)

¹³⁰ Komunistyczna Partia Polski (2016)

z kandidátů Komunistické strany Polska úspěšný nebyl.¹³¹ Volby 2015 strana bojkotovala. Komunistická strana Polska se nepravdělně účastní i Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran - od vzniku strany se zúčastnila celkem pětkrát, přičemž v posledních letech je její aktivita nevalná.¹³²

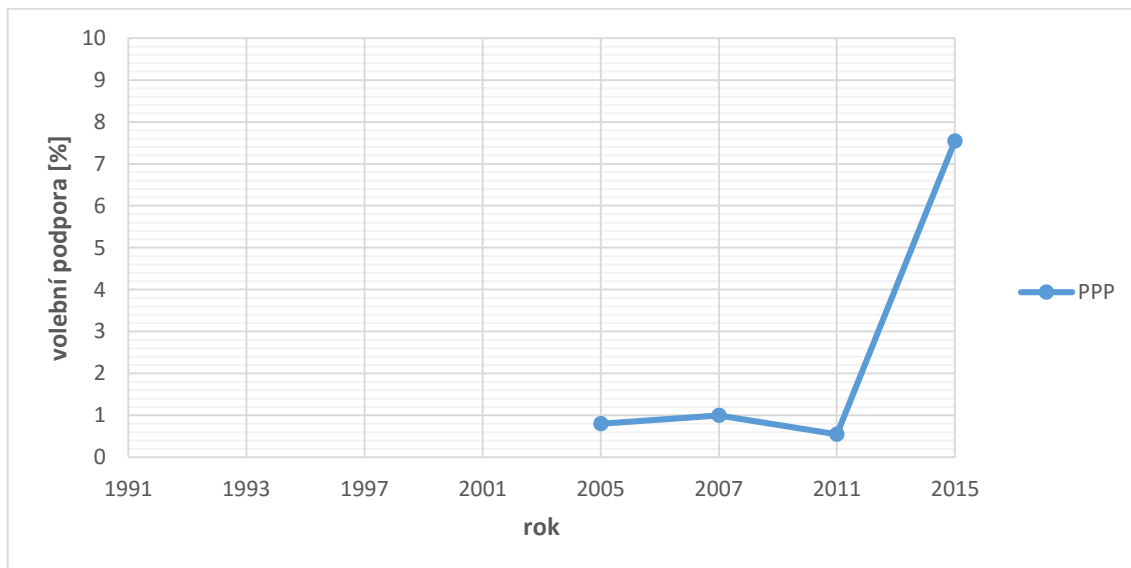
Kromě Polské strany práce v Polsku existují i dvě malé trockistické strany, sdružující se i v různých mezinárodních trockistických organizacích, a to Socialistická alternativa (*Alternatywa Socjalistyczna*)¹³³ a Dělnická demokracie (*Pracownicza Demokracja*)¹³⁴, nicméně do parlamentních voleb nezasahují.

Tab. 13: Volební podpora komunistických stran v Polsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2005	PPP	91 266	0,80	0
2007	PPP	160 476	1,00	0
2011	PPP	79 147	0,55	0
2015	PPP (koal.)	1 147 102	7,55	0

Zdroj dat: Pánstwowa Komisja Wyborcza (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 13: Graf volební podpory komunistických stran v Polsku

Zdroj dat: Tab. 13

¹³¹ Pánstwowa Komisja Wyborcza (2016)

¹³² SolidNet Team (2016)

¹³³ Alternatywa Socjalistyczna (2016)

¹³⁴ Pracownicza Demokracja (2016)

Rumunsko

Za nástupce bývalé vládní Rumunské komunistické strany (*Partidul Comunist Român*) je považována v roce 1990 vzniklá Socialistická strana práce (*Partidul Socialist al Muncii*), třebaže se sama hlásila spíše k levicovému nacionalismu,¹³⁵ o čemž vypovídá i fakt, že v parlamentu byla součástí nacionalisticky orientovaných koalic. V této práci ji tedy nebudeme považovat za stranu komunistickou. Ve volbách 1992 získala 3,04 % hlasů a 13 mandátů v dolní komoře parlamentu. Ovšem ve volbách 1996 a 2000 její podpora postupně klesala až pod jednoprocenní hranici.¹³⁶ V roce 2003 však zanikla a část jejích členů přešla k tradičně parlamentní Sociálnědemokratické straně (*Partidul Social Democrat*)¹³⁷.

Zbytek utvořil Socialistickou stranu Rumunska (*Partidul Socialist Român*), vystupující původně jako Strana socialistické aliance či Strana socialistické alternativy. O její snaze přiblížit se odkazu bývalé vládní komunistické strany svědčí i neúspěšný pokus o přejmenování na Rumunskou komunistickou stranu.¹³⁸ Strana se rovněž v minulosti několikrát zúčastnila Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran¹³⁹ a oficiálně se hlásí i ke trockismu. Její volební podpora je však nízká - ve volbách 2012 získala pouhých 0,03% hlasů.¹⁴⁰

Zde by bylo také záhodno zmínit, že na rumunské politické scéně figurovala již od roku 1992 stejnojmenná, programově sociálně-demokratická strana (*Partidul Socialist Român*), která se samostatně pod tímto názvem zúčastnila několika parlamentních voleb (sic s volební podporou v řádech setinách procent), avšak v roce 2015 byla vymazána z registru politických stran¹⁴¹ a její jméno převzala právě výše zmíněná ke komunistickému odkazu se hlásící partaj.

Roku 1996 byla založena rovněž Komunistická strana (Nepeceriști) (*Partidul Comuniștilor (Nepeceriști)*), přičemž výraz Nepeceriști dle některých zdrojů označoval skutečnost, že její členové nebyli příslušníky Rumunské komunistické strany před rokem 1989¹⁴². Registrována však byla až o deset let později a v roce 2008 neoficiálně rozpuštěna. Nezasáhla tak do voleb.

¹³⁵ Partidul Socialist Român (2016)

¹³⁶ Nohlen, Stöver (2010)

¹³⁷ Partidul Social Democrat (2016)

¹³⁸ Partidul Socialist Român (2016)

¹³⁹ SolidNet Team (2016)

¹⁴⁰ Biroul Electoral Central (2016)

¹⁴¹ Tribunalul Bucuresti (2016)

¹⁴² Tribunalul Bucuresti (2016)

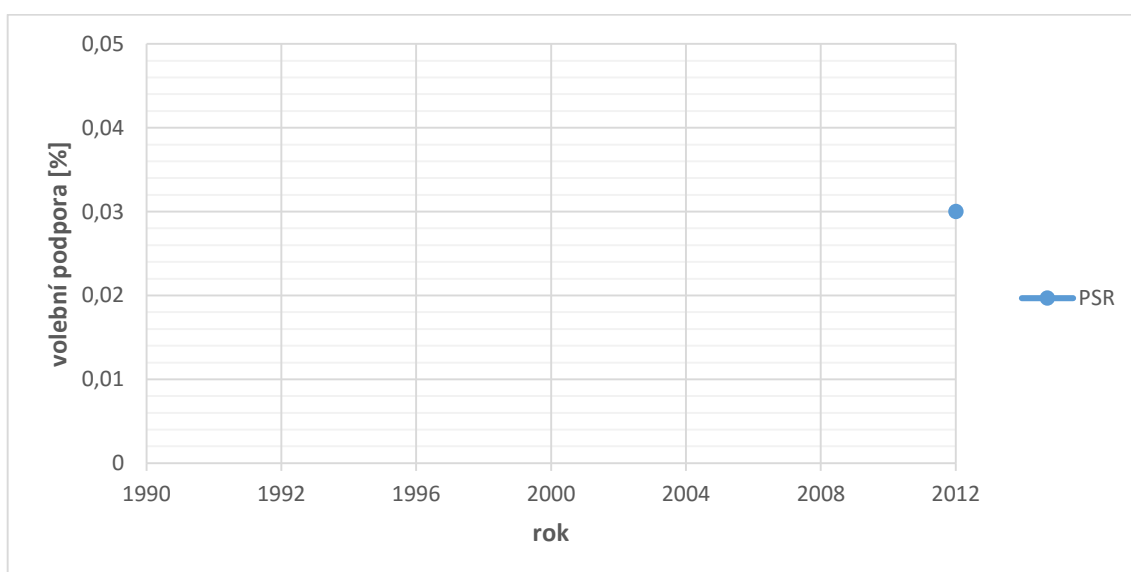
V roce 2010 byla založena Rumunská komunistická strana (*Partidul Comunist Român*), které je však dosud odpírána registrace, tudíž ani tento subjekt se dosud nezapojil do bojů o hlasy voličů.¹⁴³

Tab. 14: Volební podpora komunistických stran v Rumunsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
2012	PSR	2 331	0,03	0

Zdroj dat: Biroul Electoral Central (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

Obr. 14: Graf volební podpory komunistických stran v Rumunsku

Zdroj dat: Tab. 14

Slovensko

Právním nástupcem Komunistické strany Československa (resp. její územní organizace s názvem Komunistická strana Slovenska) se stala Strana demokratické levice (SDE – *Strana demokratické ľavice*), která se však profilovala jako strana sociálně demokratická.¹⁴⁴ Po výrazné ztrátě voličské podpory se v roce 2002 nedostala do parlamentu a na konci roku 2004 se sloučila se stranou Směr do dnes vládní strany Směr – sociální demokracie (*Smer – sociálna demokracia*).¹⁴⁵

Za „ideového nástupce“ KSČ se dnes na Slovensku prohlašuje Komunistická strana Slovenska. Tato strana vznikla roku 1992 sloučením dvou malých politických stran

¹⁴³ Partidul Comunist Român (2016)

¹⁴⁴ Mach (2016)

¹⁴⁵ SMER – sociálna demokracia (2016)

založených v roce 1991 bývalými členy KSČ odmítajícími transformaci její slovenské části na SDE: Komunistické strany Slovenska – 91 a strany Svazu komunistů Slovenska (*Zväz komunistov Slovenska*)¹⁴⁶. Z ní se pak v roce 2014 odštěpila Vzдор – strana práce, taktéž se hlásící ke komunistické ideologii.¹⁴⁷

Komunistická strana Slovenska se v letech 1999–2007 (s výjimkou roku 2000) účastnila Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹⁴⁸ Zúčastnila se rovněž všech parlamentních voleb (tj. 1992, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2012 a 2016), přičemž se v roce 2002 dokonce se ziskem 6,32 % hlasů dostala do slovenského jednokomorového parlamentu (Národní rada) – obsadila 11 ze 150 mandátů. Od té doby jejich volební podpora neustále klesá a od roku 2010 je dokonce pod jednoprocentní hranicí.¹⁴⁹

Vzdor - strana práce se Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran doposud nezúčastnila. Poprvé kandidovala ve volbách 2016 se ziskem 0,12 % hlasů.¹⁵⁰

Tab. 15 Volební podpora komunistických stran na Slovensku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1992	KSS	23 349	0,76	0
1994	KSS	78 419	2,72	0
1998	KSS	94 015	2,79	0
2002	KSS	181 872	6,32	11 / 150
2006	KSS	89 418	3,88	0
2010	KSS	21 104	0,83	0
2012	KSS	18 583	0,72	0
2016	KSS	16 278	0,62	0
	VZDOR	3 182	0,12	0

Zdroj dat: Štatistický úrad SR (2016) (*vlastní úprava*)

¹⁴⁶ KSS (2016)

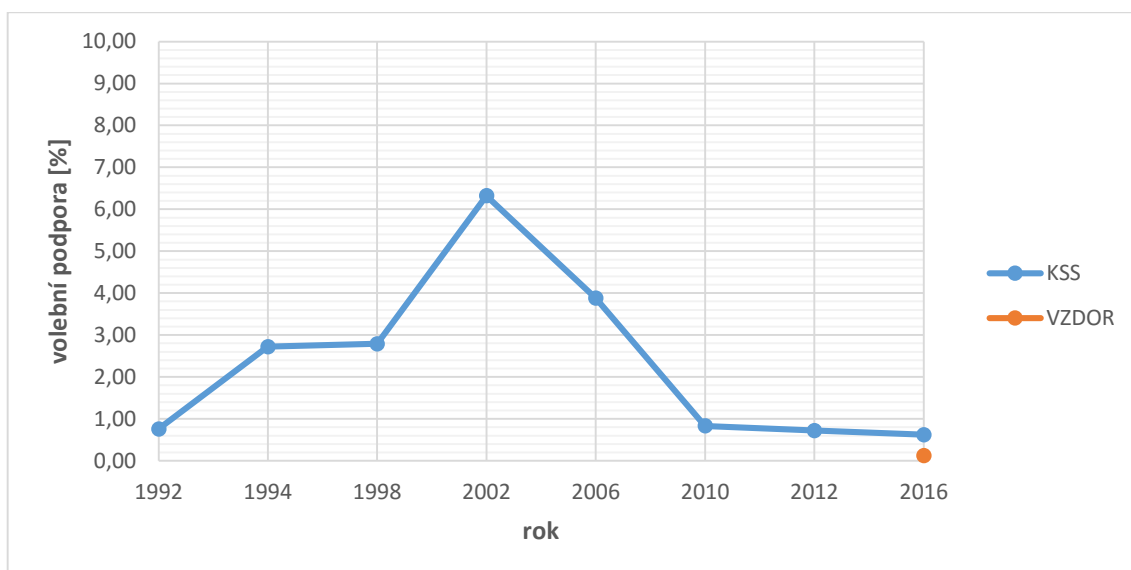
¹⁴⁷ VZDOR – strana práce (2016)

¹⁴⁸ SolidNet Team (2016)

¹⁴⁹ Štatistický úrad SR (2016)

¹⁵⁰ Štatistický úrad SR (2016)

Obr. 15: Graf volební podpory komunistických stran na Slovensku

Zdroj dat: Tab. 15

Slovinsko

Již před osamostatněním Slovinska od Socialistické federativní republiky Jugoslávie v roce 1991 se dřívější slovinská vládní strana Svaz komunistů Slovinska (*Zveza komunistov Slovenije*) rozhodla vzdát vedoucí politické úlohy a přejmenovala se na Stranu demokratické obnovy (*Stranka demokratične prenove*). Strana se vydala sociálně-demokratickou cestou a distancovala se od své komunistické minulosti. Tento politický subjekt se v následujících letech ještě několikrát přejmenoval a splynul s dalšími levicovými stranami a dnes vystupuje pod názvem Sociální demokraté (*Socialni demokrati*).¹⁵¹ Strana pravidelně zasedá v parlamentu a několikrát se stala součástí vládní koalice, přičemž v roce 2008 dokonce vyhrála volby.¹⁵²

Žádná strana s komunistickou ani jí blízkou ideologií či názvem není ve Slovinsku registrována.

Srbsko

Svaz komunistů Srbska se v roce 1990 transformoval pod vedením Slobodana Miloševiče v nacionalistickou sociálně-demokratickou stranu s názvem Socialistická strana Srbska (*Socijalistička partija Srbije*)¹⁵³. Tato strana byla v první polovině devadesátých let jasně

¹⁵¹ Socialni demokrati (2016)

¹⁵² Nohlen, Stöver (2010)

¹⁵³ Socijalistička partija Srbije (2016)

dominujícím politickým subjektem na srbské politické scéně, nicméně později oslabila. Dodnes však pravidelně zasedá v parlamentu a nezřídka se vyskytuje ve vládních koalicích.

Roku 1990 byla založena rovněž Nová komunistická strana Jugoslávie (*Nova Komunistička Partija Jugoslavije*). Otevřeně se hlásí k Marxovým, Engelsovým, Leninovým i Stalinovým myšlenkám, kritizuje titoismus a snaží se docílit znovusjednocení komunistické Jugoslávie, tak jak byla známa před rokem 1991.¹⁵⁴ Pravidelně se účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹⁵⁵ Strana nesouhlasí s volebním zákonem, a vlivem jeho změny byla v roce 2010 vymazána z registru politických organizací.¹⁵⁶ Nová komunistická strana Jugoslávie tak od roku 2006 volby veřejně bojkotuje, nicméně ani před výše zmíněnou událostí se voleb neúčastnila.¹⁵⁷

Roku 1992 byla některými bývalými členy Svazu komunistů Srbska ustanovena Strana práce (*Partija rada*), která se sice neúčastní voleb, avšak přesto je veřejně aktivní – účastní se například protestů proti NATO.¹⁵⁸

Roku 1994 byla založena strana Jugoslávská levice (*Jugoslovenska Levica*) v čele s poněkud výstřední manželkou Slobodana Miloševiče Mirou Marković. Vznikla spojením mnoha levicových stran, včetně Svazu komunistů – Hnutí za Jugoslávii. Strana se ve svém programu hlásí mimo jiné i ke komunistickým ideálům.¹⁵⁹ Účastnila se voleb jak v Srbsku, tak v Černé Hoře. Konkrétně v Srbsku naposledy v roce 2003 se ziskem jedné desetiny procenta hlasů voličů.¹⁶⁰

Na politické scéně země působí od roku 2010 také Komunistická strana (*Komunistička partija*)¹⁶¹. Strana se v roce 2015 zúčastnila i Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran¹⁶² a ve volbách 2012 dosáhla volební podpory 0,74% hlasů.¹⁶³ Voleb 2014 se již neúčastnila. Zajímavostí je, že tuto srbskou politickou organizaci vede vnuk Josipa Broze Tita Josip.

¹⁵⁴ Нова комунистичка партија Југославије (2016)

¹⁵⁵ SolidNet Team (2016)

¹⁵⁶ Нова комунистичка партија Југославије (2016)

¹⁵⁷ RTS (2016)

¹⁵⁸ Partija Rada (2016)

¹⁵⁹ Biver (2006)

¹⁶⁰ RTS (2016)

¹⁶¹ Komunistička partija (2016)

¹⁶² SolidNet Team (2016)

¹⁶³ Републичка изборна комисија (2016)

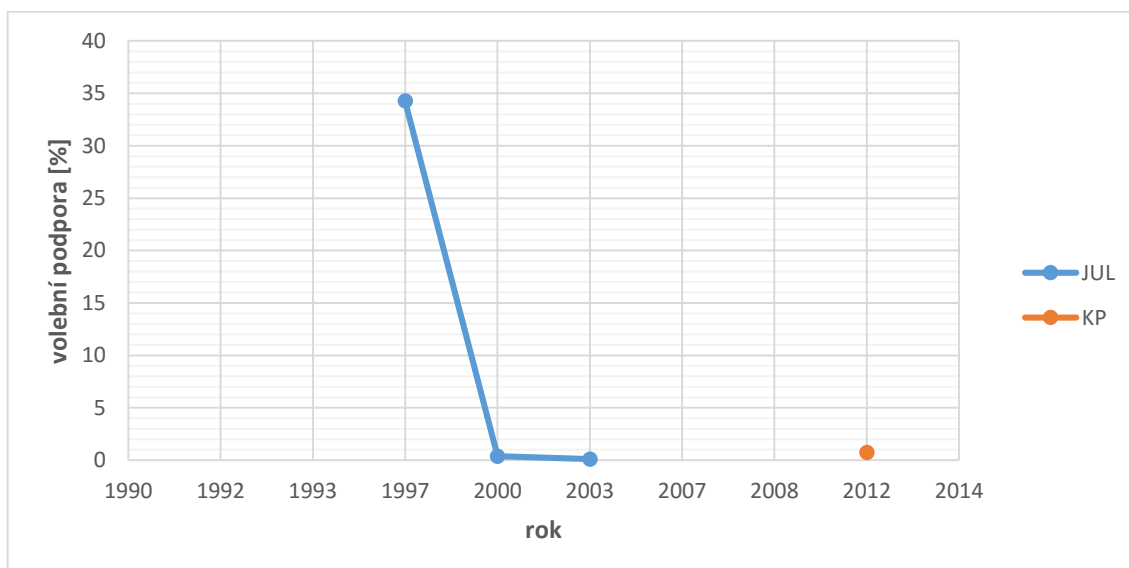
Další politickou organizací v zemi byl Svaz komunistů Jugoslávie v Srbsku (*Savez komunista Jugoslavije u Srbiji*), založen členy bývalé vládní strany v roce 1994. Roku 2010 však byla tato organizace vymazána z registru politických stran.¹⁶⁴

Tab. 16: Volební podpora komunistických stran v Srbsku

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1997	JUL (koal.)	1 418 036	34,26	110 / 250
2000	JUL	14 317	0,38	0
2003	JUL	3 771	0,1	0
2012	KP	28 977	0,74	0

Zdroj dat: Republički zavod za statistiku Srbije (1991), RTS (2016), Републичка изборна комисија (2016)
(vlastní úprava)

Obr. 16: Graf volební podpory komunistických stran v Srbsku

Zdroj dat: Tab. 16

Ukrajina

Roku 1991 byla zakázána ukrajinská platforma Komunistické strany Sovětského svazu. V reakci na ilegalizaci bývalé vládní Komunistické strany Ukrajiny (*Комуністична Партія України*) se v nadcházejících dvou letech zformovalo množství komunistických organizací, které se v roce 1993 sešly na celoukrajinské komunistické konferenci, aby znovuzaložily společnou komunistickou stranu.¹⁶⁵ To se jim skutečně podařilo a o několik měsíců později byla zaregistrována k odkazu bývalé vládní strany se hlásící stejnojmenná Komunistická

¹⁶⁴ Savez komunista Jugoslavije u Srbiji (2016)

¹⁶⁵ Bozoki, Ishiyama (2002)

strana Ukrajiny (*Комуністична Партія України*).¹⁶⁶ Tato politická organizace jednoznačně dominovala všem ostatním komunistickým uskupením v zemi. Podařilo se jí vyhrát volby 1994 a 1998, poté však začala ztrácet podporu, i když až do voleb 2014 se vždy do ukrajinského parlamentu dostala. Po volbách 1994 a 2006 byla Komunistická strana Ukrajiny dokonce ve vládě.¹⁶⁷ Pravidelně se také účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹⁶⁸

V roce 1993 byla na Ukrajině registrována i další komunistická organizace – Svaz komunistů Ukrajiny (*Союз коммунистов Украины*). Do parlamentních voleb strana nezasáhla, nicméně se pravidelně účastní Mezinárodního setkání komunistických a dělnických stran.¹⁶⁹

V roce 2000 se odštěpením od Komunistické strany Ukrajiny zformovala „Komunistická strana Ukrajiny (obnovená)“ (*Комуністична партія України (оновлена)*), která byla Komunistickou stranou Ukrajiny obviněna z pokusu o odebrání hlasů voličů na základě prakticky shodného názvu.¹⁷⁰ Zúčastnila se voleb 2002 a 2007, avšak s nevalnou podporou voličstva.¹⁷¹

V témže roce se z téže strany odštěpila i Komunistická strana dělníků a rolníků (*Комуністична партія робітників і селян*).¹⁷² Strana se zapojila do bojů o hlasy voličů pouze ve volbách 2002, ale nedosáhla ani půl procenta hlasů.¹⁷³

Roku 2011 na Ukrajině vznikla další strana s komunistickými ideály, k nimž se ve svém manifestu otevřeně hlásí, a to Sdružení „Boj“ (v anglických zdrojích velmi často bez překladu jako „Borotba“, česky tedy Boroťba, ukrajinsky *Об'єднання «Боротьба»*). Toto politické sdružení bylo založeno bývalými členy mnoha komunisticky smýšlejících organizací, včetně Komunistické strany Ukrajiny. Parlamentních voleb se však dosud nezúčastnila.¹⁷⁴

Po událostech v Donbasu v roce 2014 vznikla v tzv. Doněcké lidové republice Komunistická strana Doněcké lidové republiky (*Коммунистическая партия Донецкой Народной Республики*).¹⁷⁵ Strana zasáhla i do voleb v Doněcké lidové republice, konaných v roce 2014,

¹⁶⁶ КПУ (2016)

¹⁶⁷ Nohlen, Stöver (2010)

¹⁶⁸ SolidNet Team (2016)

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Комуністична партія України (оновлена) (2016)

¹⁷¹ Nohlen, Stöver (2010)

¹⁷² Biver (2006)

¹⁷³ Nohlen, Stöver (2010)

¹⁷⁴ Боротьба (2016)

¹⁷⁵ TASS (2014)

kdy se přidala do politického uskupení Doněcká republika (*Донецька республіка*)¹⁷⁶, které volby vyhrálo se ziskem 68,53 % voličských hlasů.¹⁷⁷

V květnu 2015 na Ukrajině vešel v platnost zákon, zakazující používání komunistických symbolů. Zákaz komunistických stran pak na sebe nenechal dlouho čekat. Na konci roku byla zakázána činnost tří výše popsaných stran: Komunistické strany Ukrajiny, Komunistické strany Ukrajiny (obnovená) a Komunistické strany dělníků a rolníků. Komunistická strana Ukrajiny se proti tomuto rozhodnutí několikrát neúspěšně odvolala. Nakonec podala odvolání až k Evropskému soudu pro lidská práva.¹⁷⁸

Tab. 17: Volební podpora komunistických stran na Ukrajině

rok	strana	počet hlasů	volební podpora [%]	počet mandátů / míst v parlamentu
1994	KPU	3 683 332	12,72	86 / 450
1998	KPU	6 550 353	25,40	121 / 450
2002	KPU	5 178 074	20,80	66 / 450
	KPU (ob.)	362 712	1,50	0
	KPRS	106 904	0,40	0
2006	KPU	929 591	3,66	21 / 450
2007	KPU	1 257 291	5,39	27 / 450
	KPU (ob.)	68 602	0,29	0
2012	KPU	2 687 246	13,18	32 / 450
2014	KPU	611 923	9,30	0

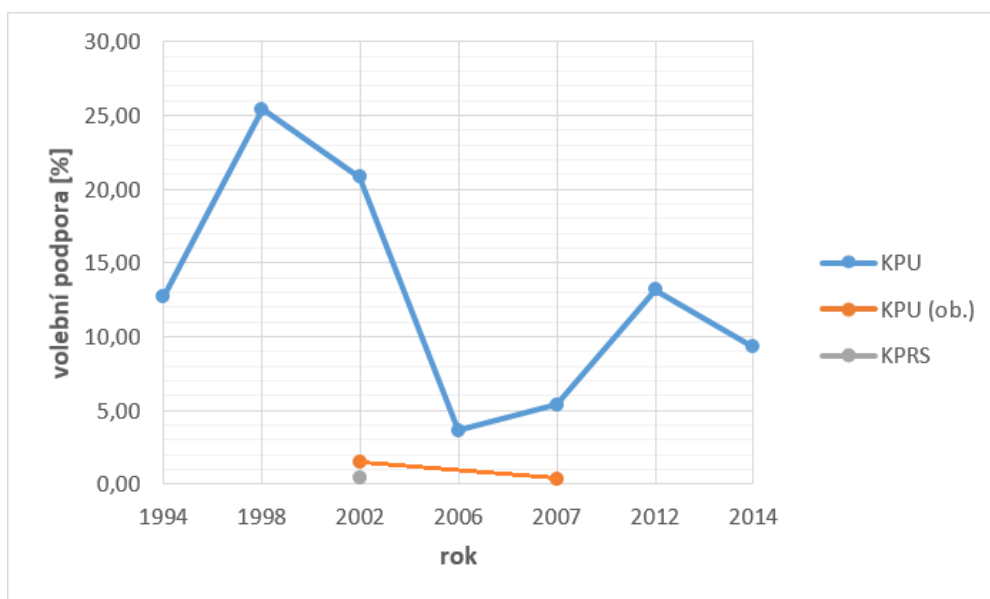
Zdroj dat: Центральна виборча комісія (2016), Nohlen, Stöver (2010) (*vlastní úprava*)

¹⁷⁶ Донецька Республіка (2016)

¹⁷⁷ Українська правда (2016)

¹⁷⁸ UNIAN (2016)

Obr. 17: Graf volební podpory komunistických stran na Ukrajině

Zdroj dat: Tab. 17

6.2. Srovnání

Cílem této kapitoly je srovnání volební podpory komunistických politických subjektů na zkoumaném území, a to prostřednictvím komentáře ke grafu na obr. 18 a k mapovým schémátům na obr. 19, 20 a 21, která se nacházejí na konci kapitoly. Dále se pokusíme zamyslet se i nad důvody zjištěných dat.

Graf i schémata reprezentují volební podporu všech komunistických stran ve zkoumaných zemích v letech 1995, 2005 a v současnosti, tudíž v roce 2016. Časová osa tak byla rozdělena na tři části, přičemž zjištěné hodnoty se rovnají součtu volební podpory všech komunistických stran daného státu v parlamentních volbách, kterými byl zvolen parlament aktivní k 31. 12. daného roku (v případě roku 2016 k 1. 4.). Pokud se tedy příslušných voleb nezúčastnila žádná komunistická strana, je v grafu zaznamenána volební podpora nulová.

Na základě grafu a schémat tak lze pozorovat trendy charakteristické pro naprostou většinu zkoumaných zemí. Tyto trendy jsou následující:

1. Vzestup volebních preferencí mezi časovými řezy vedenými v letech 1995 a 2005. U některých států (například Moldavsko) je tento prudký vzrůst dán skutečností, že před rokem 1995 v zemi žádná komunistická strana nekandidovala. U dalších (například Bulharsko či Lotyšsko) je tento fakt způsoben kandidaturou komunistické strany v rámci širší levicové koalice (často ve spolupráci se sociálně-demokratickými subjekty). Existují však i případy, kde neobstojí ani jedno z výše uvedených

vysvětlení. Jedná se o státy jako Ukrajina (kde je vzestup razantnější), ale i Česká republika či Slovensko, kde se KSS dostala do Národní rady SR poprvé a naposledy právě ve volbách 2002. Tento fakt lze dle některých autorů vysvětlit tzv. „efektem nostalgie“ vznikajícího procitnutím obyvatel postkomunistických zemí z nerealistických očekávání spojených s demokratizací a liberalizací režimu.¹⁷⁹ To navíc souvisí i s dalším jevem: komunistické strany jako nositelé relativně radikálních názorů často získávají tzv. protestní hlasy, tedy hlasy voličů, kteří jsou z určitých důvodů nespokojeni se stávající politickou či ekonomickou situací v zemi a proto hledají jiná řešení, která v některých případech nalézají ve volbě stran na okraji politického spektra.¹⁸⁰ Opačnou situaci vykazují pouze dva zkoumané státy, Maďarsko a Makedonie, nicméně tento pokles není nikterak razantní – dalo by se říci, že se jedná o běžnou fluktuaci.

2. Pokles volební podpory komunistických stran mezi časovými řezy vedenými v letech 2005 a 2016 (současnost). Většina komunistických stran zjevně zažívá vrchol právě v období těsně před rokem 2005. Nejvýraznější je tato situace v Moldavsku, na Ukrajině, v Bulharsku, ale i na Slovensku, případně v České republice. Tento fakt může být způsoben například opětovným příklonem ke kapitalistickým společenským hodnotám vlivem zesíleného vlivu tzv. západního světa, který je v Evropě reprezentován Evropskou unií. Právě vstup či alespoň snaha o vstup mnohých z těchto států do EU se pravděpodobně promítly v poklesu volebních preferencí komunistických stran. I zde však existují výjimky – nejvýrazněji se tomuto trendu vymyká Polsko a Lotyšsko, v nichž komunistické strany od časového řezu vedeného v roce 2005, co se volební podpory týká, posílily. V případě Polska by se tento vzrůst dal vysvětlit skutečností, že před rokem 2005 v zemi žádná komunistická strana nekandidovala a je tak vlastně zajímavou novinkou na polské politické scéně, v případě Lotyšska je pak situace pravděpodobně dána právě kandidaturou členů LSP na kandidátní listině SDPS, tedy jiného uskupení nežli v posledních volbách před rokem 2005, a zjevně ještě úspěšnějšího.

Z obr. 19, 20 a 21 také vyplývá, že ačkoli mají komunistické strany svůj vrchol za zkoumané období již za sebou, území, na nichž tyto strany působí, se postupně rozšiřuje. Zatímco do roku 1995 kandidovala komunistická politická uskupení pouze v osmi zkoumaných zemích (Bulharsko, Česká republika, Lotyšsko, Maďarsko, Makedonie, NDR (Německo), Slovensko

¹⁷⁹ Mazáč (2009)

¹⁸⁰ Hroník (2013)

a Ukrajina), v roce 2005 již ve čtrnácti zemích a v současnosti dokonce v sedmnácti státech, přičemž do srovnání nebylo zahrnuto Bělorusko, ale ani mezinárodně neuznávané Podněstří, které se pro nedostatek dat nepodařilo analyzovat.

Zkoumané země lze z hlediska historických i mezinárodních vztahů rozdělit do několika makroregionů:

1. Pobaltské státy, součást bývalého SSSR, v současnosti západně se orientující členové EU: původní vládní komunistické strany byly v těchto zemích zakázány a nebylo jim umožněno se transformovat. V Estonsku se žádná otevřeně komunistická strana dodnes nevytvořila, v Litvě vzniká strana deklarující komunistické myšlenky až v roce 2009, avšak s minimální volební podporou, v Lotyšsku je pak komunistická LSP v posledních letech parlamentní stranou, avšak to je způsobeno především její kandidaturou v rámci širších levicových koalic a programovou orientací na početnou ruskou menšinu.
2. Další státy bývalého SSSR s tradičně silnou vazbou na Rusko: v Moldavsku i na Ukrajině zůstaly původní vládní komunistické strany věrné své ideologii a jsou stranami tradičně parlamentními, po mnoha volbách dokonce nejsilnějšími stranami v zemi. Zpočátku nezřídka vládou (moldavská PCRM až od roku 1998, kdy poprvé kandidovala, předtím v zemi komunistické zastoupení na politické scéně chybělo), postupem času však ztrácejí svou popularitu. V Moldavsku ještě komunisté v parlamentu setrvávají, na Ukrajině je však v souvislosti se snahou o radikální vnitropolitický i zahraničněpolitický obrat po revoluci v roce 2015 prosazen zákaz komunistických stran i jejich názvů a symboliky. Zcela specifická je pak situace v Bělorusku, jehož režim je silně autoritářský, chybí mu ideologické ukotvení a „prezidentskou stranu“ tak reprezentují v parlamentu nestraničtí poslanci: i zde figuruje komunistická strana jako nejsilnější strana v zemi, nicméně v důsledku běloruského nedemokratického politického systému s minimálním reálným vlivem.
3. Východní státy Varšavské smlouvy až do rozpadu SSSR, nyní členové EU, tj. Bulharsko a Rumunsko: v obou zemích komunistické strany existují, v Rumunsku se však prakticky neúčastní voleb a mají tak nulový vliv na domácí politiku. V Bulharsku je počet voleb se účastnících komunistických uskupení vyšší, stejně tak jejich úspěšnost. Vysoké volební zisky jsou však dány kandidaturou bulharské KPB v rámci široké levicové koalice.

4. Státy střední Evropy, členové Visegrádské čtyřky a bývalí členové Varšavské smlouvy. Jediným státem Visegrádské čtyřky, kde komunisté pravidelně zasedají v parlamentu, je Česká republika. Na Slovensku se komunistům podařilo do parlamentu dostat jednou. V Maďarsku a v Polsku nikdy, přičemž v Polsku až do voleb 2005 úplně chybělo komunistické zastoupení na politické scéně. Toto zjištění je možno zdůvodnit dvěma skutečnostmi. Zaprvé, v zemích bývalého Československa byla již před druhou světovou válkou politická atmosféra značně demokratičtější (KSČ pravidelně zasedala v parlamentu od roku 1925) než v Polsku, kde komunisté neměli natolik významnou roli a navíc bylo narušeno i jejich napojení na mezinárodní komunistické hnutí (Komunistická strana Polska, jejíž vedení se již dříve přemístilo do SSSR, byla dokonce za stalinských čistek rozpuštěna¹⁸¹), či v Maďarsku, kde byli komunisté v roce 1919 zatlačeni do ilegality Miklósem Horthym¹⁸². Zadruhé, jak v Polsku, tak v Maďarsku se bývalé vládní komunistické strany transformovaly ve volebně velmi úspěšné politické subjekty se sociálně-demokratickým programem, takže nynější komunistické strany v těchto zemích začínaly organizačně prakticky od nuly, což nelze tvrdit o zemích bývalého Československa, kde komunisté přímo navázali na svou předrevoluční tradici.¹⁸³
5. Spolkové země vzešlé z bývalé NDR a charakteristické velmi nízkou volební podporou komunistických stran: DKP a MLPD jsou strany s větší volební podporou ve „starých“ spolkových zemích a na východě Německa se jejich aktivity postupně rozšiřují až v posledních letech. Zpočátku tyto strany ani neměly ve spolkových zemích vzešlých z bývalé NDR zastoupení. KPD, ač původně východoněmecká, je od roku 2002 volebně neaktivní. Radikálněji levicové ideály v Německu hlásá nekomunistická Die Linke, čímž omezuje prostor menším komunistickým stranám.
6. Státy vzešlé z bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie: v žádné z těchto zemí neměla komunistická politická uskupení v rámci šetřeného období zastoupení v parlamentu. Jedinou výjimku představuje JUL v Srbsku po volbách 1997, ve kterých však kandidovala v rámci širší levicové koalice (v podstatě jen jako přívěsek k Miloševićově SPS). Komunistické strany se ve státech bývalé Jugoslávie postupně etabloují (do roku 1995 kandidovaly pouze v Makedonii), žádná se dosud nevytvořila pouze ve Slovinsku (snad i proto, že země má ze všech zkoumaných zemí asi

¹⁸¹ Pernes (2011)

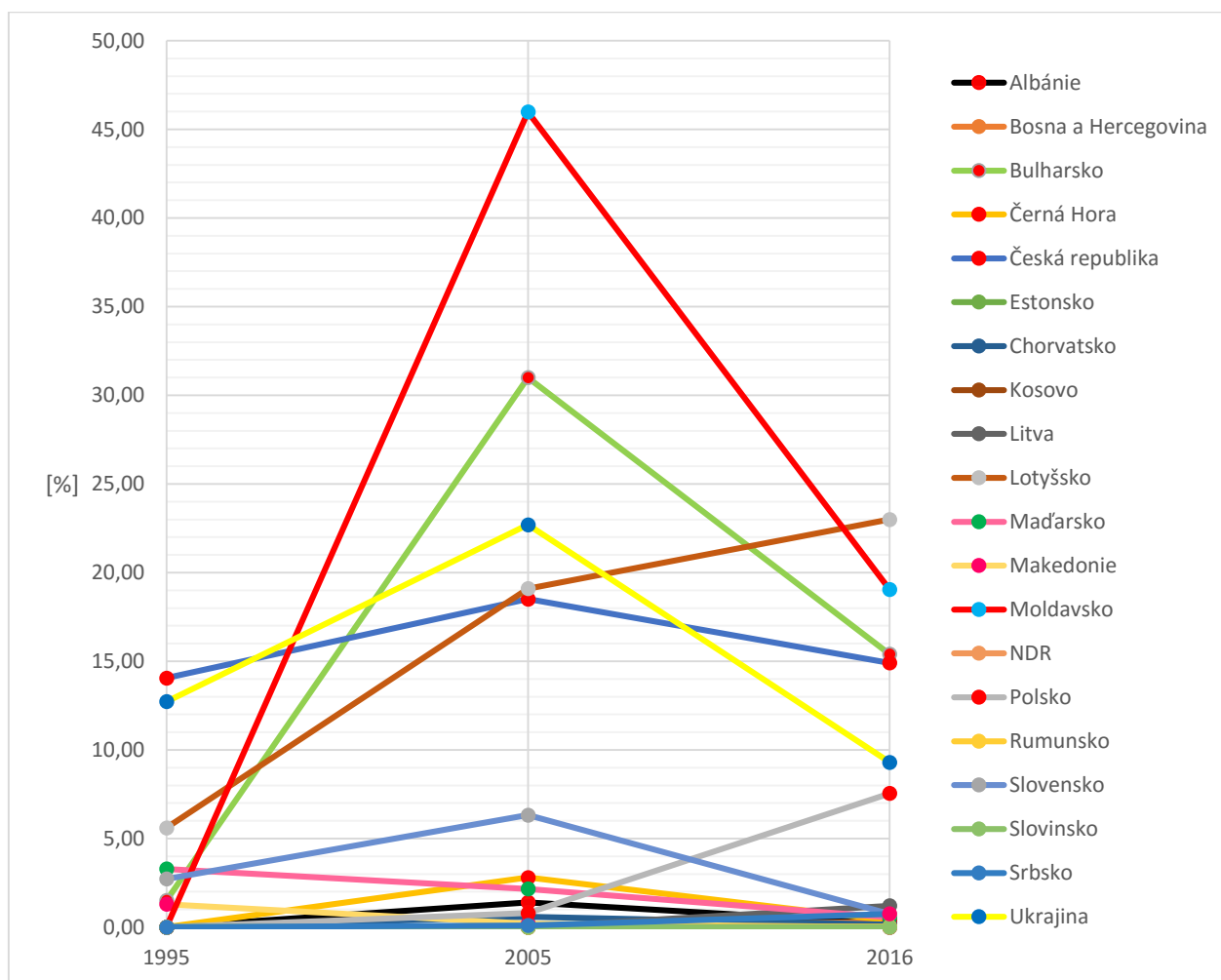
¹⁸² Pražák (2005)

¹⁸³ March (2008)

nejsilnější tradici nezávislého marxistického myšlení, které je z pohledu „ortodoxního“ komunismu „revizionismem“) a v Kosovu, kde je pro politické strany příznačné spíše národnostní vymezení, než vymezení na základě politicko-ekonomické ideologie.¹⁸⁴

7. Albánie - do roku 1960 člen Varšavské smlouvy, poté krátce spolupracující s Čínou. Pro Albánii je typický větší počet malých komunistických stran, nepravidelně se účastnících voleb a s minimální volební podporou, tedy schéma podobné státům bývalé SFRJ.

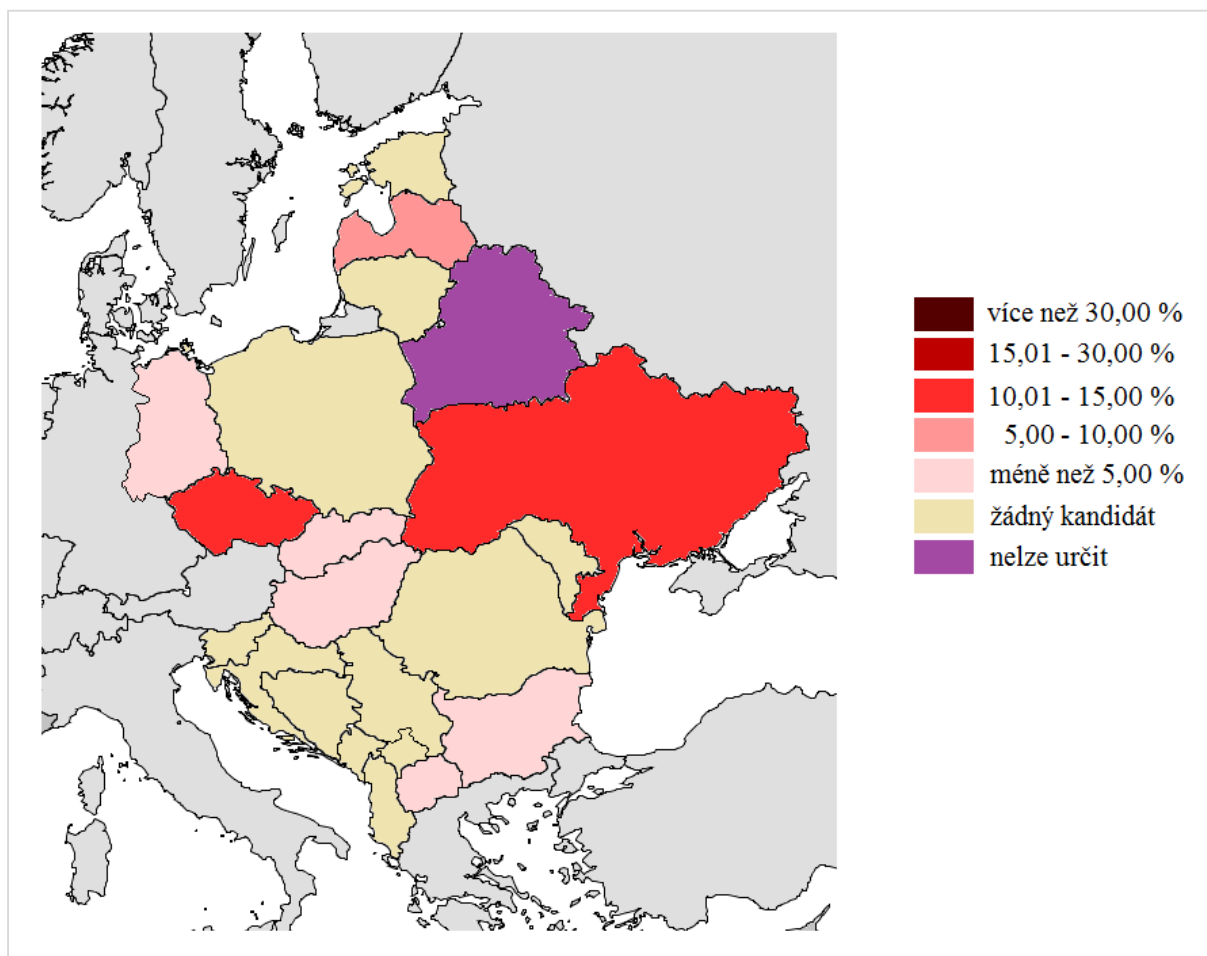
Obr. 18: Graf volební podpory komunistických stran ve státech bývalého východního bloku v časových řezech 1995, 2005 a 2016

zdroj: zpracováno na základě kapitoly 6.1

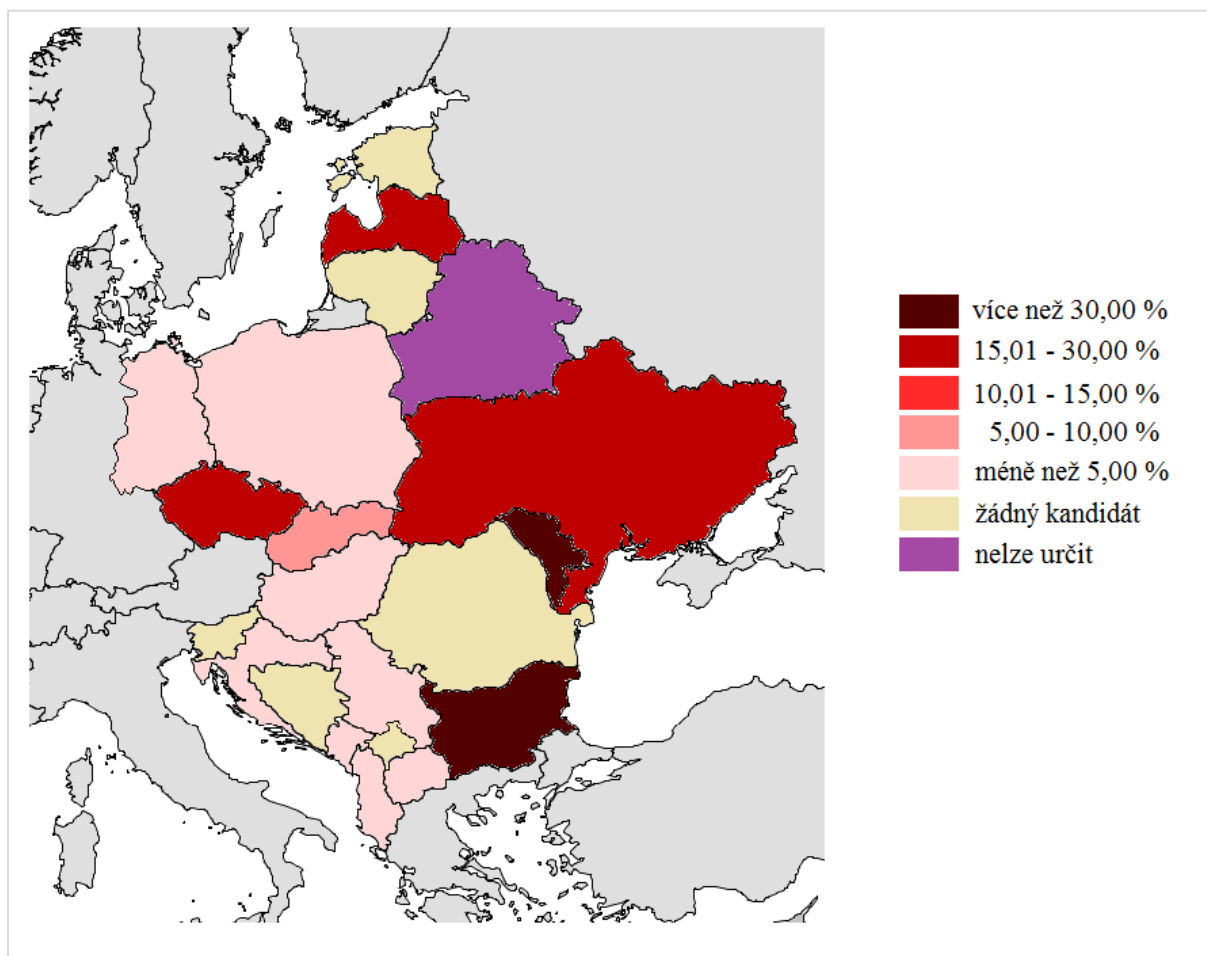
¹⁸⁴ Tamtéž.

Obr. 19: Volební podpora komunistických stran ve státech bývalého východního bloku v časovém řezu 1995

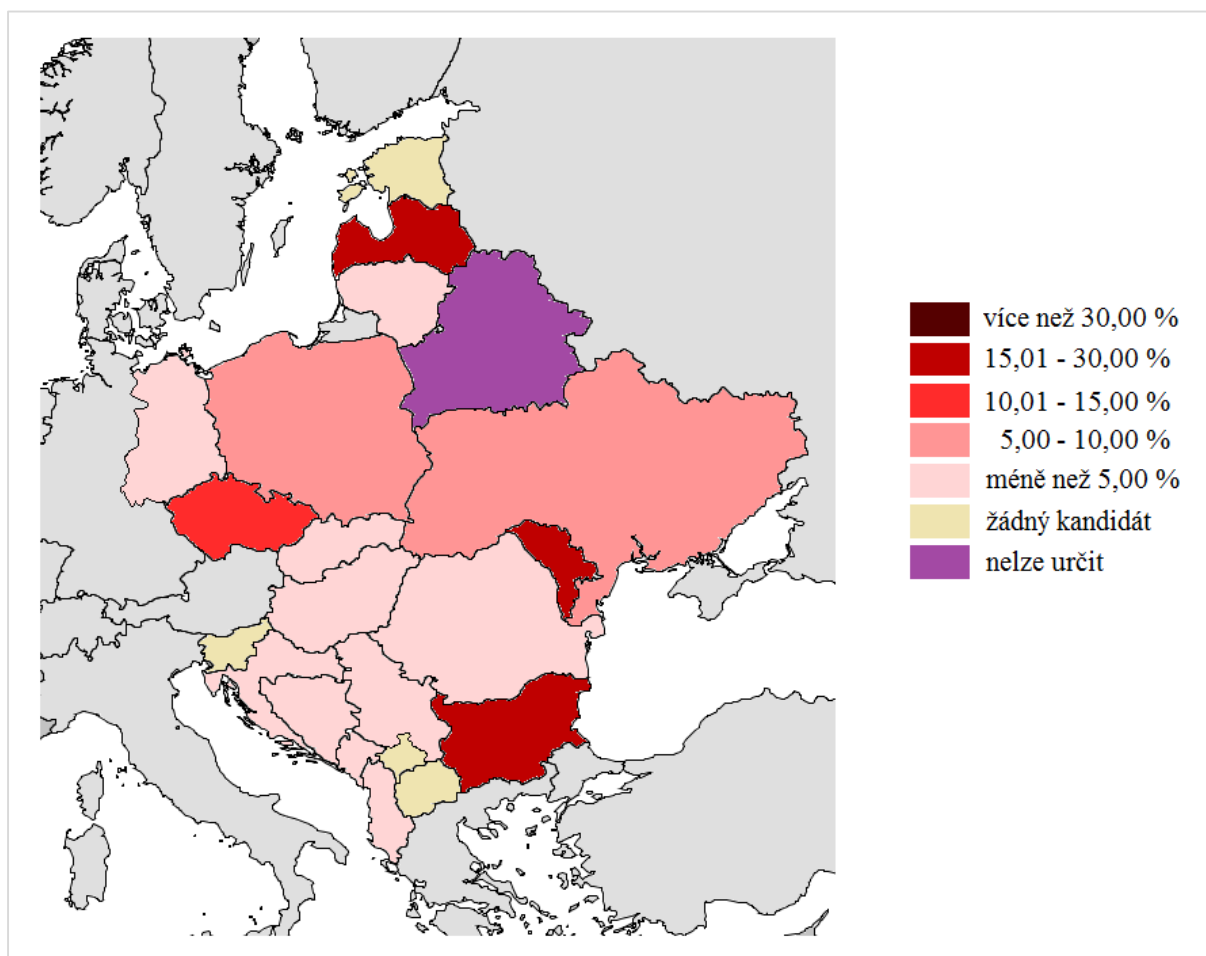
zdroj: zpracováno na základě kapitoly 6.1

**Obr. 20: Volební podpora komunistických stran ve státech bývalého východního bloku
v časovém řezu 2005**

zdroj: zpracováno na základě kapitoly 6.1

**Obr. 21: Volební podpora komunistických stran ve státech bývalého východního bloku
v časovém řezu 2016**

zdroj: zpracováno na základě kapitoly 6.1

7. Závěr

V práci bylo jako hlavní cíl vytyčeno zkoumání vývoje volební podpory komunistických stran v zemích bývalého východního bloku po jeho rozpadu, přičemž jsme předpokládali v čase klesající volební podporu komunistických uskupení, rozdílný vývoj ve státech mimo Varšavskou smlouvu, a dále pak specifické chování států, které byly přímou součástí SSSR. Rovněž jsme předpokládali naprosto odlišný model na území bývalé NDR.

Prostřednictvím dílčích cílů, které zahrnovaly porovnání jednotlivých komunistických stran v rámci státu, ale i porovnání všeobecné volební podpory komunistických stran v rámci všech zkoumaných zemí, jsme se dobrali k níže uvedeným závěrům.

Podpora komunistických stran ve většině států sice klesá, ale zhruba až v poslední dekádě, přičemž i zde lze nalézt mnohé výjimky, a to jak mezi státy (např. Polsko), tak mezi samotnými stranami (např. KSČM, která mezi léty 2010 a 2013, ve kterých se konaly volby, posílila), a tak se hypotéza vysvětlující úbytek volební podpory na základě vymírání voličů v seniorském věku neprokázala.

Předpoklad výrazně nižší volební podpory komunistických stran ve státech, které nebyly (či byly jen dočasně) členy Varšavské smlouvy, tj. SFRJ, respektive Albánie, se potvrdila. Ve státech vzešlých z bývalé SFRJ je skutečně volební podpora komunistických uskupení nevalná, účast stran ve volbách nepravdělná a ve Slovinsku a Kosovu komunistická uskupení neexistují. Vliv komunistických stran se zde navíc šířil daleko pomaleji než ve většině ostatních zkoumaných států. Je však nutno zmínit, že výše jmenované země nejsou jedinými státy, kde je podpora komunistických politických organizací takto nízká. Existují i státy, které byly součástí Varšavské smlouvy (Rumunsko) či přímo součástí SSSR (Estonsko, Litva), v nichž je podpora komunistických stran ve srovnání se SFRJ a Albánií na stejné úrovni, ne-li nižší, nicméně ve srovnání s průměrem se dá volební podpora komunistických stran ve státech, které vůbec nebyly či byly jen krátce součástí Varšavské smlouvy, označit za nízkou.

Dále byla očekávána specifická situace ve státech, které byly přímo členy SSSR, přičemž se očekávala nulová podpora v pobaltských zemích, kde se neměly bývalé vládní komunistické strany možnost transformovat, protože byly zakázány, a vyšší volební podpora na Ukrajině, Bělorusku či v Moldavsku. I tato hypotéza byla potvrzena pouze zčásti. V Estonsku komunistická strana neexistuje, v Litvě se SPF ke komunistickým ideálům nehlasí oficiálně (nicméně je její podpora je přesto nízká), avšak v Lotyšsku se LSP daří prosadit díky kandidatuře v širší levicové koalici a programovou orientací na ruskou menšinu v zemi. Na

Ukrajíně a v Moldavsku komunistické strany tvoří významný prvek domácí politiky, nicméně v posledních letech jejich volební podpora klesá a na Ukrajině byl nedávno prosazen zákaz komunistických stran. V Bělorusku se pak situace zcela vymyká evropským demokratickým normám, a proto nebylo zahrnuto do naší srovnávací analýzy.

Poslední hypotézou byla zcela odlišná situace na území bývalé NDR. Odlišná do jisté míry skutečně je, a to jednak faktem, že se v každém roce voleb nejméně jedna komunistická strana voleb účastnila (kteroužto pravidelnost u mnohých východně situovaných zemí nenalezneme), ale zejména tím, jak nízká je podpora těchto stran – absolutní počet hlasů ve prospěch komunistických stran v takto velké zemi dosahuje úrovně států bývalé SFRJ, tedy států neporovnatelně menších.

Závěrem lze říci, že většinu předpokládaných trendů lze skutečně vysledovat, nicméně realita je v každé ze zkoumaných zemí specifická, záleží na profilaci konkrétních stran, na koalicích, ve kterých kandidují a na průběžné politické atmosféře v zemi, a tudíž není možno zkoumané státy striktně kategorizovat.

8. Summary

The main object of this work is to examine electoral support for communist parties in countries of the former Eastern Bloc after its collapse. We supposed falling support for communist groupings in terms of time, a different development in countries outside the Warsaw Pact and a specific development in countries which used to be components of the former Soviet Union. A different model of development was also supposed in the case of the former German Democratic Republic.

By means of partial findings which include the comparison of electoral results of individual communist parties within a country as well as the comparison of general electoral support for communist parties within the frame of all examined countries, the work has come to the following conclusions.

The support for the communist parties in the majority of the examined countries has been falling only during the last decade with some exceptions such as Poland in terms of countries and the Communist Party of Bohemia and Moravia in terms of parties. (This party improved its results over the time span of 2010 to 2013.) This means that the hypothesis explaining the decrease of electoral support for communist parties on the basis of the dying-out of old-age electors has not been proved right.

On the other hand, the supposition of low electoral support for communist parties in countries which were not member states of the Warsaw Pact (or which were its members only temporarily), that is in states which have arisen from former Yugoslavia (and Albania), has proved to be right. Not only has the electoral support for communist parties in those countries been very low, but the parties have taken part in elections on an irregular basis and in Slovenia and Kosovo there are no communist groupings at all. The influence of communist parties in those countries has been developing much more slowly than in the other examined countries. It is only fair to add that the above-mentioned countries are not the only countries with so extremely low support for communists. There are countries which used to be member states of the Warsaw Pact such as Romania and Poland or which used to be parts of the former Soviet Union such as Estonia and Lithuania and which show the same low support for communists as states of former Yugoslavia.

We supposed a specific development in countries which used to be parts of the former Soviet Union. We expected a minimum support for communist parties of the Baltic states of Estonia, Latvia and Lithuania because the parties were banned at the beginning of the 1990s and the

parties following them and renamed have not been doing very well. Relatively stronger electoral support for communists was supposed in Ukraine, Belarus and Moldova. These hypotheses have been proved right only partially. In Estonia there is no communist party, in Lithuania the SPF party does not profess communist ideology officially (even so its electoral results are poor), but in Latvia the LSP party has broken through owing to the fact that the party has stood for election within a left-wing coalition and owing to its orientation towards Latvia's strong Russian-speaking minority. In Ukraine the communist party had been an important political element until 2015 when it was banned. In Moldova electoral support for communists has diminished recently. In Belarus the political situation is in disagreement with European democratic norms and therefore this country has not been included in this comparative analysis.

A different development was supposed in the territory of the former German Democratic Republic, which became part of Germany in 1990. This supposition has been proved right by the fact that at least one of communist parties has taken part in each election held since the time (this kind of regularity is lacking in most other examined countries). Another proof of the supposition is low electoral support for German communists: an absolute number of votes for them in this large country with some 85 million inhabitants is at the same level as in countries of former Yugoslavia, which are incomparably smaller.

In conclusion it can be said that the majority of supposed trends have been proved right, nevertheless the situation is specific in each of the examined countries. It depends on the way in which a particular communist party is profiled, on the composition of coalition within which the communist parties run for election as well as on the actual political climate in that country. All of that has made it impossible to strictly categorise the examined countries.

9. Seznam zdrojů a použité literatury

Alternatywa Socjalistyczna. *Alternatywa Socjalistyczna*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.wladzarobotnicza.pl/>

Asociația pentru Democrație Participativă “ADEPT”. *e-democracy.md*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02] Dostupné z: <http://www.e-democracy.md/adept/>

Autonomous Nonprofit Organization “TV-Novosti”. „Real Communists” emerge in Moldova. In: RT [online]. 24.11.2011 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.rt.com/politics/moldova-real-communists-party/>

BASTL, M. Socialistická organizace pracujících. In: *Mezinárodní politologický ústav*. [online]. 2001 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=75>

Biroul Electoral Central. *Biroul Electoral Central*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.bec2009p.ro/> a <http://www.bec2014.ro/>

BIVER, N. *Leftist parties of the World*. [online]. 2006 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.broadleft.org/>

BOZOKI, A., ISHIYAMA, J. *The Communist Successor Parties of Central and Eastern Europe*. M.E. Sharpe. 2002. ISBN 076560986X.

BUGAJSKI, J. *Political Parties of Eastern Europe: A Guide to Politics in the Post-Communist Era*. London: M E Sharpe, 2002. ISBN 978-1-56324-676-0.

Centrālā vēlēšanu komisija. *Centrālā vēlēšanu komisija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.cvk.lv/>

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. *Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.izbori.ba/>

Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova. *Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.cec.md/>

ČERMÁK, J. *Velká všeobecná encyklopedie*. Vyd. 1. V Praze: Euromedia Group, 2010. 1181 s. ISBN 978-80-86938-94-3.

Český statistický úřad. *VOLBY.CZ*. [online]. 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Demokratska Partija Socijalista Crne Gore. *DPS*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.dps.me/>

Der Bundeswahlleiter. *Der Bundeswahlleiter*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.bundeswahlleiter.de/>

Deutsche Kommunistische Partei. *DKP*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.dkp.de/>

Die Linke. *DIE LINKE*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.die-linke.de/>

Državna izborna komisija Crne Gore. *Državna izborna komisija Crne Gore*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.dik.co.me/>

Državna volilna komisija. *Državna volilna komisija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.dvk-rs.si/> a <http://volitve.gov.si/>

Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske. *Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.izbori.hr/ws/index.html>

DUROZOI, G., ROUSSEL A. *Filozofický slovník*. 1. vyd. Překlad Jan Binder. Praha: EWA Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5.

Eestimaa Ühendatud Vasakpartei. *Eestimaa Ühendatud Vasakpartei*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://vasakpartei.ee/>

ELSIE, R. *Historical dictionary of Kosova*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2004. ISBN 0810853094.

HRONÍK, J. Politologové o KSČM: Sbírá jen protestní hlasy těch, co už zapomněli. Ve vládě se znemožní. In: *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/poslanecka-snemovna/Politologove-o-KSCM-Sbira-jen-protestni-hlasy-tech-co-uz-zapomneli-Ve-vlade-se-znemozni-270606>

IFES. *Election Guide*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/>

IPU. *Inter-Parliamentary Union*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.ipu.org/>

Kommunistische Partei Deutschlands. *Kommunistische Partei Deutschlands*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.k-p-d.org/>

Komunistická strana Československa (KSČ). *Komunistická strana Československa (KSČ)*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.ksc.cz/>

Komunistička partija Bosne i Hercegovine. *Komunistička partija Bosne i Hercegovine*. [online]. 2012 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://kpbih.blogspot.cz/>

Komunistička partija. *Komunistička partija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.kp.rs/>

Komunistyczna Partia Polski. *Komunistyczna Partia Polski*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://kopol.org/>

KQZ. *Komisioni Qendror i Zgjedhjeve Republika e Shqipërisë*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.cec.org.al/sq-al/>

KQZ. *Republika e Kosovës Komision Qendror i Zgjedhjeve*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.kqz-ks.org/http://www.kqz-ks.org/> a http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Rezultatet%20sipas%20Subjeketeve%20-%2020140526%20Party%20Results%20-%20Kosovo%20Level_jywcwsfyts.pdf

KRAUS, J. *Nový akademický slovník cizích slov: [A-Ž: studentské vydání] / kolektiv autorů pod vedením Jiřího Krause*. Vyd. 1., dotisk [i.e. 1. brož. vyd.]. Praha: Academia, 2006. 879 s. ISBN 80-200-1415-2.

KSČM. *KSČM*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/>

KSS. *Komunistická strana Slovenska*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.kss.sk/>

Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku Partija. *Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku Partija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.lsdsp.lv/>

Latvijas Sociālistiskā partija. *Latvijas Sociālistiskā partija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.latsocpartija.lv/lv/>

Levice.cz – Socialistická Alternativa Budoucnost. *Socialistická Alternativa Budoucnost*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.levice.cz/>

Lëvizja për Bashkim. *Lëvizja për Bashkim*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: levizjapərbashkim.com/

Lëvizja Popullore e Kosovës. *LPK*. [online]. 2003 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.lpk-kosova.com/>

Lietuvos respublikos vyriausioji rinkimu komisija. [online]. 2014 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.vrk.lt/>

LSDP. *Lietuvos socialdemokratų partija*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://lsdp.lt/>

Magyar Szocialista Munkáspárt. *Magyar Szocialista Munkáspárt*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://mszmp.blogspot.cz/2010/08/rovid-parttortenet-es-vezetoi-nevsor.html>

Magyar Szocialista Párt. *Magyar Szocialista Párt*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://mszp.hu/>

Magyarországi Munkáspárt 2006. *Magyarországi Munkáspárt 2006*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.munkaspart-2006.hu/>

MACH, V. Komunistická strana Československa (KSC). In: *Totalita.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_ksc.php

MARCH, L. *Contemporary far left parties in Europe from Marxism to the mainstream?*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, Internat. Policy Analysis, Div. for Internat. Dialogue, 2008. ISBN 9783868720006.

MAZÁČ, P. *Následnické komunistické strany ve střední a východní Evropě a jejich role v novém, demokratickém prostředí. Příčiny jejich (ne)úspěchu*. [online]. Olomouc, 2009 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/832fwy/59978-897191976.pdf>

MLPD. *MLPD*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.mlpd.de/>

Munkáspárt. *Munkáspárt*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.munkaspart.hu/>

National Assembly of the Republic of Bulgaria. *National Assembly of the Republic of Bulgaria*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.parliament.bg/>

Nemzeti Választási Iroda. *Nemzeti Választási Iroda*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://valasztas.hu/>

NOHLEN, D., STÖVER P. (eds.). *Elections in Europe: a data handbook*. Baden-Baden: Nomos, 2010. ISBN 978-3-8329-5609-7.

NSD. *European election database*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://eed.nsd.uib.no/>

- Pánstwowa Komisja Wyborcza. *Pánstwowa Komisja Wyborcza*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://pkw.gov.pl/>
- Partia Komuniste e Shqipërisë. *PKSH*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.pksh.al/>
- Partia Socialiste e Shqipërisë. *Partia Socialiste e Shqipërisë*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.ps.al/>
- Partidul Comunist Român. *Partidul Comunist Român*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://npcr.ro/>
- Partidul Social Democrat. *Partidul Social Democrat*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.psd.ro/>
- Partidul Socialist Român. *Partidul Socialist Român*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.psr.org.ro/echipa/istoricul-partidului>
- Partija Rada. *Partija Rada*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.partijarada.org/>
- PCRM. *Partidul comunistilor din Republica Moldova*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.pcrm.md/>
- PERNES, J. *Reflexe vývoje v Polsku v letech 1945-1947 očima československého tisku*. [online]. Brno, 2011 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/324861/fss_b/Reflexe_ltcxragz.txt
- POJMAN P. Politické strany a parlamentní volby v Bělorusku. In: *PhDr. Petr Pojman, PhD*. [online]. 17.10.12 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.petrpojman.com/2012/10/politicke-strany-a-parlamentni-volby-belorusku/>
- Polska partia pracy. *Polska partia pracy*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.partiapracy.pl/>
- Pracownicza Demokracja. *Pracownicza Demokracja*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.pracowniczademokracja.org/>
- PRAŽÁK, R. *Maďarsko*. Praha: Libri, 2005. Stručná historie států. ISBN 80-7277-269-4.
- PRYCE-JONES, D. *Pád komunismu*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 1996.
- PULLMANN, M. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 2011. ISBN 978-80-87271-31-5.

Republički zavod za statistiku Srbije. *Republički zavod za statistiku Srbije*. [online]. 1991 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G1991/pdf/G19916001.pdf>

Republika e Kosovës Komision Qendror i Zgjedhjeve. *Republika e Kosovës Komision Qendror i Zgjedhjeve*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.kqz-ks.org/>

RKP-BIH. *Radničko-komunistička partija Bosne i Hercegovine*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://rkp-bih.org/>

RTS. Hronologija parlamentarnih izbora. In: *PTC* [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2537/izbori-2016/2232290/hronologija-parlamentarnih-izbora-u-srbiji.html>

„Saskaņa“ Sociāldemokrātiskā Partija. *„Saskaņa“* [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.saskana.info/>

Savez komunista Jugoslavije u Srbiji. *Savez komunista Jugoslavije u Srbiji*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.skjusrbiji.info/onama.htm>

SDP. *Socijaldemokratska partija Hrvatske*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.sdp.hr/>

SLD. *SLD*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.sld.org.pl/>

SMER – sociálna demokracia. *SMER – sociálna demokracia*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://strana-smer.sk/>

Socialistinis liaudies frontas. *Socialistinis liaudies frontas*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.slfrontas.lt/>

Socialni demokrati. *Socialni demokrati*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.socialnidemokrati.si/>

Socijaldemokratska Partija BiH. *SDP*. [online]. 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://sdp.ba/>

Socijalistička partija Srbije. *Socijalistička partija Srbije*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.sps.org.rs/>

Socijalistička radnička partija Hrvatske. *Socijalistička radnička partija Hrvatske*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.srp.hr/>

Solidarita. *Solidarita*. [online]. 2001 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://solidarita.socsol.cz/>

SolidNet Team. *SolidNet.org*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.solidnet.org/>

Soviet Coup Archive. *RFE/RL DAILY REPORT No. 161*. [online]. 26. 8. 1991 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.cs.oswego.edu/~dab/coup/>

Štatistický úrad SR. *Štatistický úrad SR*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: www.statistics.sk a <https://volbysr.sk/sk/>

TASS. Communist Party created in Donetsk People's Republic. In: *TASS.ru* [online]. 8.10.2014 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://tass.ru/en/world/753337>

TÓTH, R. *Stručný politologický slovník*. Bratislava: Uniapress, 1991. 80 s. ISBN 80-85313-18-9.

Tribunalul Bucuresti. *Tribunalul Bucuresti*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://tmb.ro/>

UNIAN. Ban of Communist Party final: Ukraine's Supreme Administrative Court. In: *UNIAN* [online]. 25.1.2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.unian.info/society/1246162-ban-of-communist-party-final-ukraines-supreme-administrative-court.html>

Vabariigi Valimiskomisjon. *Vabariigi Valimiskomisjon*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://vvk.ee/>

VETĚVENDOSJE!. *VETĚVENDOSJE!*. [online]. 2013 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.vetevendosje.org/>

VICKERS, M. *The Albanians: A Modern History*. IB Tauris: New York, 1995.

VYKOUKAL, J. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku: 1944-1989*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. Historická řada (Libri). ISBN 80-85983-82-6.

VZDOR – strana práce. *VZDOR – strana práce*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://vzdor.org/>

Боротьба. *Обєднання "Боротьба"*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.borotba.su/>

Българска социалистическа партия. *Българска социалистическа партия*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://bsp.bg/>

Донецкая Республика. *Донецкая Республика*. [online]. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/donrepublika/doneckaa-respublika/>

ИВОТЕ. РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА_ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://rezultati.sec.mk/>

Камуністы́чная па́ртыя Белару́сі. *Камуністы́чная па́ртыя Белару́сі*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.comparty.by/>

Комунистическа Партия на България. *Комунистическа Партия на България*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://comparty-bg.org/>

Комунистична партія України (оновлена). *Комунистична партія України (оновлена)*. [online]. 2.8.2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://sd.net.ua/2009/08/30/komunstichna_partja_ukrani_onovlena.html

КПУ. КПУ. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://kpu.ua/uk>

Нова комунистичка партија Југославије. *Нова комунистичка партија Југославије*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.nkpj.org.rs/>

ПМР. *The Supreme Council of the Pridnestrovian Moldavian Republic*. [online]. 2006-2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.vspmr.org/>

Приднестровская коммунистическая партия. *Приднестровская коммунистическая партия*. [online]. 24.11.2011 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.kp-pmr.ru/>

Републичка изборна комисија. *Републичка изборна комисија*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.rik.parlament.gov.rs/>

РИА «Новый День». *NewDaysNews.ru*. [online]. 12.3.2013 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://newdaynews.ru/inworld/428474.html>

СДСМ. *Социјалдемократски сојуз на Македонија*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.sdsm.org.mk/>

Съюзът на комунистите в България. *Съюзът на комунистите в България*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://komunistibg.wordpress.com/>

Товарищ. *Товарищ*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.camarade.biz/>

Українська правда. Донецькі бойовики за ніч порахували голоси: \”переміг\” Захарченко. In: *Українська правда*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/3/7043027/>

Централната избирателна комисија. *Централната избирателна комисија*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://pi2005.cik.bg/>

Центральна виборча комісія. *Центральна виборча комісія*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.cvk.gov.ua/>